

**Волинський національний університет імені Лесі Українки
Географічний факультет**

Т. С. Павловська

**МАТЕРИКИ ТА ОКЕАНИ:
НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК ДЛЯ ВИВЧЕННЯ
ГОЛОВНИХ ТЕМ ШКІЛЬНОГО КУРСУ ГЕОГРАФІЇ 7-ГО КЛАСУ**

Луцьк 2023

УДК 913(100-92:(913(26))](07)

П12

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 10 від 21 червня 2023 р.)*

Рецензенти:

Фесюк В. А. – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри фізичної географії Волинського національного університету імені Лесі Українки;

Синя Н. А. – Заслужений вчитель України, вчитель географії Луцького ліцею № 14 імені Василя Сухомлинського.

Павловська Т. С.

П12 Географія материків і океанів: навчальний посібник для вивчення головних тем шкільного курсу географії 7-го класу. Луцьк: ФОП Мажула Ю. М., 2023. 104 с.

Навчальний посібник містить контрольні питання, тестові й графічні завдання, географічні головоломки, які формують уявлення та закріплюють знання про загальні природні закономірності земної поверхні, цілісність географічної оболонки, історію відкриття й дослідження континентів та океанів, особливості природи кожного з них.

Для учнів, абітурієнтів, учителів, а також студентів спеціальностей 106 „Географія”, 103 „Науки про землю”, 014.07 „Середня освіта (Географія)”.

УДК 913(100-92:(913(26))](07)

ЗМІСТ

Передмова.....	5
Розділ 1. Загальні особливості формування природи земної поверхні.....	6
1.1. Форма й рухи Землі та їхні наслідки.....	6
1.2. Вертикальна диференціація Землі.....	8
1.3. Походження материків та океанічних западин.....	10
1.4. Геологічна історія Землі та тектонічні структури.....	13
1.5. Рельєф материків і дна океанів.....	15
1.6. Клімат Землі: чинники формування й просторові відмінності	17
1.7. Властивості водних мас. Океанічні течії.....	20
1.8. Широтна зональність і висотна поясність.....	22
Розділ 2. Географія материків.....	25
2.1. Африка.....	25
2.1.1. Географічне положення та дослідження материка.....	25
2.1.2. Тектонічна будова, рельєф і корисні копалини.....	27
2.1.3. Клімат.....	29
2.1.4. Води суходолу.....	30
2.1.5. Природні зони.....	33
2.1.6. Населення та держави континенту.....	36
2.2. Південна Америка.....	38
2.2.1. Географічне положення та дослідження материка.....	38
2.2.2. Тектонічна будова, рельєф і корисні копалини.....	40
2.2.3. Клімат.....	42
2.2.4. Води суходолу.....	44
2.2.5. Природні зони.....	47
2.2.6. Населення та держави континенту.....	49
2.3. Австралія.....	51
2.3.1. Географічне положення та дослідження материка.....	51
2.3.2. Тектонічна будова, рельєф і корисні копалини.....	53
2.3.3. Клімат. Води суходолу.....	55
2.3.4. Природні зони.....	57
2.3.5. Населення. Австралійський союз.....	59
2.4. Антарктида.....	60
2.4.1. Географічне положення та історія досліджень.....	60
2.4.2. Природні умови материка.....	61
2.5. Північна Америка.....	63
2.5.1. Географічне положення. Історія відкриття та освоєння..	63
2.5.2. Тектонічна будова, рельєф і корисні копалини.....	66
2.5.3. Клімат.....	68
2.5.4. Води суходолу.....	70
2.5.5. Природні зони.....	73
2.5.6. Населення та держави континенту.....	75

2.6. Євразія.....	77
2.6.1. Географічне положення. Історія відкриття та освоєння...	77
2.6.2. Тектонічна будова, рельєф і корисні копалини.....	79
2.6.3. Клімат.....	81
2.6.4. Води суходолу.....	83
2.6.5. Природні зони.....	85
2.6.6. Населення та держави континенту.....	87
Розділ 3. Природа океанів Землі.....	89
3.1. Загальні риси та особливості акваторій Світового океану.....	89
3.2. Тихий океан.....	94
3.3. Атлантичний океан.....	96
3.4. Індійський океан.....	98
3.5. Північний Льодовитий океан.....	100
Перелік використаних джерел.....	102

ПЕРЕДМОВА

Шкільний курс географії „Материка та океани” спрямований на формування знань про загальні закономірності просторової диференціації географічної оболонки та прояву її особливостей у межах окремих океанів, материків та фізико-географічних регіонів.

Навчальний посібник містить низку завдань різного типу й складності, які відображають: основні історичні етапи дослідження та освоєння материків і океанів, загальні риси природи останніх; закономірності зміни солоності й температури вод, розташування океанічних течій; фізико-географічне положення материків та океанів; зв'язок орографії з тектонічною будовою материків та океанічного дна; головні кліматотвірні чинники, особливості розподілу тепла й кількості атмосферних опадів на земній поверхні; умови формування й особливості простягання кліматичних поясів та областей; поширення, живлення, водний режим, господарське використання й екологічний стан річок та озер на суходолі; просторову диференціацію ґрунтового покриву Землі; головні закономірності поширення життя в океанах та на суходолі; поширення й основні риси географічних поясів і природних зон світу тощо.

Отримані знання та навички самостійної роботи будуть корисними учням при підготовці до уроків географії, НМТ (чи ЗНО), олімпіад, турнірів, а студентам спеціальностей 106 „Географія”, 103 „Науки про землю”, 014.07 „Середня освіта (Географія) – для підготовки до заліків та іспитів із освітніх компонентів географічного спрямування та успішного проходження педагогічної й навчальної практик в закладах загальної середньої освіти.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРИРОДИ ЗЕМНОЇ ПОВЕРХНІ

1.1. ФОРМА Й РУХИ ЗЕМЛІ ТА ЇХНІ НАСЛІДКИ

Контрольні питання

1. Укажіть фігуру, що характеризує форму нашої планети _____
2. Укажіть значення полюсного радіуса Землі _____
3. Укажіть значення екваторіального радіуса Землі _____
4. Укажіть значення середнього радіуса Землі _____
5. Що є причиною зонального розподілу світла й тепла на планеті? _____

6. У яких напрямках зменшується кут падіння сонячних променів на Землі? _____

7. У якому напрямку відбувається обертання Землі навколо своєї осі? _____

8. Укажіть географічні наслідки добового руху Землі _____

9. Укажіть тривалість повного оберту Землі навколо Сонця? _____
10. Укажіть кут нахилу Землі до площини орбіти _____
11. Укажіть головні причини зміни пір року на Землі _____

12. Укажіть день літнього сонцестояння в північній півкулі _____
13. Укажіть день зимового сонцестояння в північній півкулі _____
14. Укажіть дні рівнодення на Землі _____

15. Як називають паралель, що має широту $66,5^\circ$ пн.ш.? _____

16. Що розуміють під поняттям „полярна ніч”? _____

17. Укажіть пояси освітленості на Землі _____

Криптограма „Форма та рухи Землі”

Завдання 1: з перших літер зашифрованих у клітинках слів прочитайте паралель, довжину якої вперше визначив Ератосфен. Щоб розв’язати криптограму, треба, насамперед, знайти відповіді на поставлені нижче запитання. Кожній букві слова-відгадки присвоєно цифру. У клітинки графічної частини завдання необхідно вписати букву, яка відповідає цифрі. Чим більше слів-відгадок на поставлені запитання буде знайдено, тим легше буде відтворити зашифровані в клітинках слова. Коли в клітинки будуть вписані всі відгадані слова, то за їхніми першими літерами можна буде прочитати відповідь на головне питання криптограми.

Запитання:

- 1) 6, 7, 13 – $66^{\circ}33'$ – це ... нахилу осі Землі до площини її орбіти;
- 2) 2, 3, 13, 17 – пора року, коли в Україні Сонце знаходиться найвище над горизонтом;
- 3) 16, 17, 18, 11 – період обертання Землі навколо своєї осі;
- 4) 9, 1, 14, 15, 1, 12, 10 – місяць року, коли спостерігається рівнодення;
- 5) 18, 17, 8, 5, 15 – унаслідок обертання Землі навколо Сонця на планеті сформувалися ... освітленості: жаркий, два помірних, два холодних.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

6	7	2	8
---	---	---	---

9	3	5	10
---	---	---	----

11	12	13	11	14	6	13	15	16	11
----	----	----	----	----	---	----	----	----	----

13	14	17	4	3	6	15
----	----	----	---	---	---	----

17	14	18	3	13	11
----	----	----	---	----	----

14	11	16	3	7	5
----	----	----	---	---	---

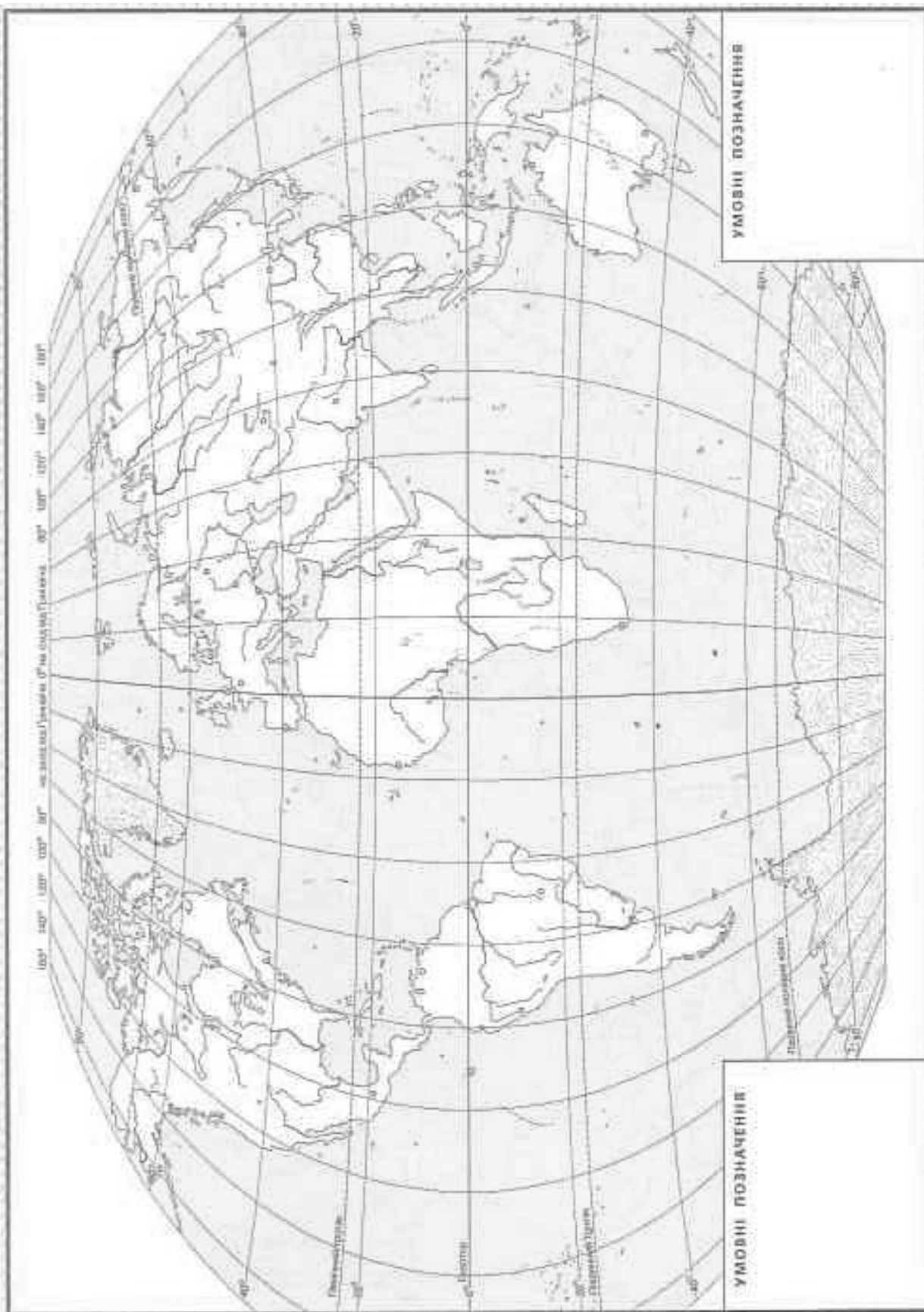
Завдання 2: увіповідніть розшифровані слова із запитаннями до них:

1. Проходить через полюси Землі – _____
2. Форма орбіти Землі – _____
3. Материк, на якому пів року панує полярна ніч і пів року – полярний день – _____
4. Паралелі, над якими 1 раз в рік полуденне Сонце буває в зеніті – _____
5. Найпростіша модель форми Землі – _____
6. Відстань від центра Землі до її поверхні – _____
7. Траєкторія руху нашої планети в Космосі – _____

1.2. ВЕРТИКАЛЬНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ЗЕМЛІ

Контрольні питання

1. Нанесіть на контурну карту (на наступній сторінці) найвищі й найнижчі відмітки висот материків і найглибші западини океанів. Вивчіть їхні назви, гіпсометричні відмітки та місцезнаходження.
2. Яка максимальна абсолютна висота на Землі? _____
3. Яка максимальна відносна висота на Землі? _____
4. Яка максимальна відносна висота на суходолі? _____
5. На якому материку різниця висот між найвищою та найнижчою відмітками є найбільшою, а на якому – найменшою? _____
6. Яка з нанесених на контурну карту максимальних відміток материків розташована найближче до екватора? _____
7. Яка з нанесених на контурну карту максимальних відміток материків розташована найближче до полюса? _____
8. Який із найглибших жолобів знаходиться найближче до екватора? _____
9. Який із найглибших жолобів знаходиться найближче до північного тропіка? _____
10. Який із найглибших жолобів знаходиться найближче до північного полюса? _____
11. Розташуйте океани в порядку зростання їхніх максимальних глибин _____
12. Розташуйте океани в порядку зростання їхніх середніх глибин _____
13. Розташуйте материки в порядку спадання їхніх середніх висот _____
14. Укажіть послідовно з півночі на південь максимальні відмітки материків _____
15. На Марсі є гора Олімп з абсолютною висотою понад 20 км. Чи може існувати така гора на Землі? Чому? _____

1.3. ПОХОДЖЕННЯ МАТЕРИКІВ ТА ОКЕАНІЧНИХ ЗАПАДИН

Контрольні питання

1. Укажіть три шари порід у будові материкового типу земної кори _____

2. Який із цих шарів відсутній у будові океанічного типу земної кори? _____

3. У скільки разів товщина океанічної кори менша, ніж континентальної? _____

4. Укажіть сім найбільших літосферних плит на Землі _____

5. На яких літосферних плитах розташовується Атлантичний океан? _____

6. На яких літосферних плитах розташовується Індійський океан? _____

7. На яких літосферних плитах розташовується Північний Льодовитий океан? _____

8. Які головні причини переміщення літосферних плит? _____

9. Які форми рельєфу Землі виникають у місцях розходження літосферних плит? _____

10. Які форми рельєфу Землі виникають у місцях зіштовхування літосферних плит? _____

11. Які явища природи ендегенного походження відбуваються на межах літосферних плит? _____

Криптограма „Походження материків та океанічних западин”

Завдання 1: якщо ви правильно розшифруєте цю криптограму, то з перших літер використаних слів прочитаєте материк, який не має рухомих поясів. Щоб розв’язати криптограму, треба, насамперед, знайти відповіді на поставлені нижче запитання. Кожній букві слова-відгадки присвоєно цифру. У клітинки графічної частини завдання необхідно вписати букву, яка відповідає цифрі. Чим більше слів-відгадок на поставлені запитання буде знайдено, тим легше буде відтворити зашифровані в клітинках слова. Коли в клітинки будуть вписані всі відгадані слова, то за їхніми першими літерами можна буде прочитати відповідь на головне питання криптограми.

Запитання:

- 1) 1, 15, 16, 14, 8, 6, 3 – ім’я німецького геофізика, автора гіпотези дрейфу материків;
- 2) 17, 1, 2, 7, 6, 18 – велетенський прадавній материк;
- 3) 15, 13, 12, 19, 9, 14, 6, 8, 1 – верхня тверда оболонка Землі;
- 4) 5, 4, 12, 18, 10, 16 – назва судна, ехолот якого встановив максимальну глибину Маріанського жолоба (11022 м);
- 5) 11, 1, 7, 11, 1 – її конвекційні течії є причиною руху літосферних плит.

1	2	3	4
---	---	---	---

5	6	7	6	2	6	8
---	---	---	---	---	---	---

9	6	8	6	3	10	6	11	2	6
---	---	---	---	---	----	---	----	---	---

12	6	12	13	9
----	---	----	----	---

8	4	14	12
---	---	----	----

1	15	16	17	4
---	----	----	----	---

15	1	5	8	1	10	13	18
----	---	---	---	---	----	----	----

13	2	3	19	9	12	1	2
----	---	---	----	---	----	---	---

18	17	19	2	13	18
----	----	----	---	----	----

Завдання 2: увідповідніть розшифровані слова із запитаннями до них:

1. Країна, розміщена на острівній дузі, що виникла в результаті зіткнення Тихоокеанської, Філіппінської, Китайської та Охотської літосферних плит – _____

2. Глибокі ущелини на місці розходження літосферних плит – _____
3. Прадавній океан між Лавразією та Гондваною – _____
4. Найвищі гори Європи, утворені внаслідок зіткнення Африканської і Євразійської плит – _____
5. Півострів Азії, який є частиною Індо-Австралійської плити; колись був частиною Гондвани – _____
6. Гори, утворені в результаті занурення плити Наска під Південноамериканську плиту – _____
7. Прізвище автора теорії мобілізму – _____
8. Материк, що утворився в результаті розколу Пангеї – _____
9. Море, що існує на межі Африканської та Євразійської літосферної плит – _____

Графічне завдання

Укажіть форми рельєфу в місцях взаємодії літосферних плит, підписавши відповідними буквами (А – серединно-океанічний хребет, Б – глибоководний жолоб, В – гірська складчаста система) стрілочки на рисунках 1 і 2.

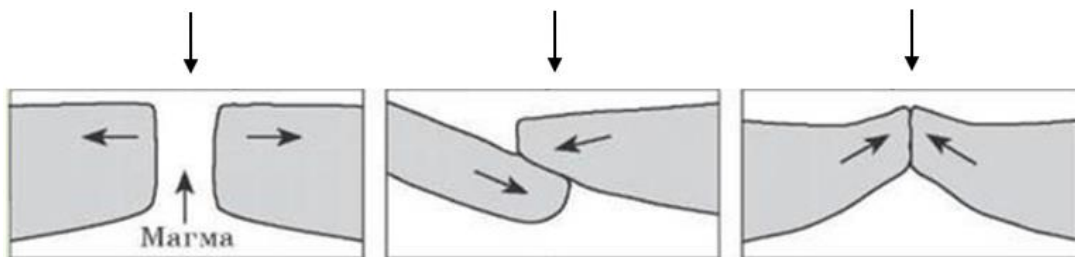

Рис. 1. Головні види взаємодії літосферних плит

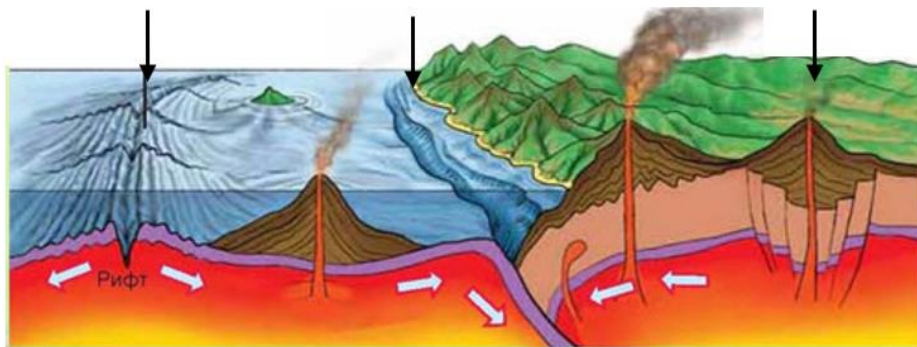

Рис. 2. Геоморфологічні наслідки взаємодії літосферних плит

1.4. ГЕОЛОГІЧНА ІСТОРІЯ ЗЕМЛІ ТА ТЕКТОНІЧНІ СТРУКТУРИ

Контрольні питання

1. Укажіть геологічні ери розвитку планети Земля _____

2. Яка з геологічних ер налічує найбільше періодів? _____
3. Які епохи горотворення розрізняють в історії розвитку Землі? _____

4. Укажіть складчастість, яка нині перебуває на етапі свого активного розвитку _____
5. Укажіть найбільші тектонічні структури на Землі _____

6. Як називають відносно стійкі тектонічні структури, які лежать в основі літосферних плит? _____
7. Підкресліть із переліку давні платформи: Туранська, Східноєвропейська, Західноєвропейська, Західносибірська, Індостан, Африкано-Аравійська.
8. На якому материку платформні структури займають найбільшу частку площі? _____
9. На якому з материків область альпійської складчастості має чітке меридіональне простягання? _____
10. На якому з материків області альпійської складчастості мають чітке субширотне простягання? _____
11. На якому з материків відсутні області альпійської складчастості? _____

12. На яких материках присутні області мезозойської складчастості? _____

13. Яким кольором на тектонічній карті позначають області каледонської складчастості? _____
14. Які форми рельєфу Європи утворилися в каледонський час? _____

15. У якій частині Світового океану площі шельфу найбільші? _____

16. Біля яких узбереж материків площі шельфу найменші? _____

17. Які форми рельєфу дна Світового океану утворилися на межі розходження літосферних плит? _____
18. Які гори Африки утворилися в герцинську епоху горотворення? _____
19. Які гори Північної Америки утворилися в герцинський час? _____
20. Чому Індія, Швеція, Бразилія, Канада, Ліберія, Україна, Австралія багаті на залізні руди? _____
21. До яких тектонічних структур найчастіше приурочені родовища нафти й газу? _____
22. У межах яких тектонічних структур поширені найбільші родовища алмазів? _____
23. Установіть відповідність материків та тектонічних структур.
А. Північна Америка.	1. Західноавстралійський щит.
Б. Південна Америка.	2. Канадсько-Гренландський щит.
В. Євразія.	3. Бразильський щит.
Г. Африка.	4. Аравійсько-Нубійський щит.
	5. Західносибірська платформа.
- Відповідь: А – , Б – , В – , Г – .
26. Укажіть послідовно материки за кількістю тектонічних областей, починаючи від найменшої.
- А. Євразія.
Б. Африка.
В. Антарктида.
Г. Північна Америка.
- Відповідь: 1 – , 2 – , 3 – , 4 – .
27. Установіть відповідність найвищих вершин материків і тектонічних областей, в яких вони сформувалися.
А. Аконкагуа.	1. Область альпійської складчастості.
Б. Кіліманджаро.	2. Область каледонської складчастості.
В. Косцюшко.	3. Виступ фундаменту докембрійської платформи.
Г. Вінсон.	4. Область мезозойської складчастості.
	5. Велика рифтова долина.
- Відповідь: А – , Б – , В – , Г – .

1.5. РЕЛЬЄФ МАТЕРИКІВ І ДНА ОКЕАНІВ

Контрольні питання

1. Дайте визначення поняття „форма рельєфу” _____

2. Під впливом яких процесів утворюється й трансформується рельєф? _____

3. Укажіть дві головні форми рельєфу материків _____

4. Укажіть головні форми рельєфу дна океанів _____

5. Які форми рельєфу найбільш характерні для платформ? _____

6. Як поділяють гори за походженням? _____

7. На якому з материків найбільша частка рівнинного рельєфу? _____
8. Який материк зі сходу і з заходу обрамлений горами? _____
9. Укажіть найбільшу за площею рівнину світу _____
10. Укажіть найвищу гору Землі за абсолютною висотою _____
11. Укажіть найвищу гору Землі за відносною висотою _____
12. Підкресліть із переліку географічних об'єктів форми гірського рельєфу:
Алтай, Тібесті, Декан, Аппалачі, Устюрт, Сіхоте-Алінь, Атлас, Саяни.
13. Увідповідніть форми рельєфу й материки.

А. Гори Анди.	1. Євразія.
Б. Східноєвропейська рівнина.	2. Північна Америка.
В. Ефіопське нагір'я.	3. Південна Америка.
Г. Великі рівнини.	4. Африка.
	5. Антарктида.
- Відповідь: А – , Б – , В – , Г – .
14. Увідповідніть категорії рельєфу з їх географічними назвами.

А. Низовина.	1. Аконкагуа.
Б. Височина.	2. Прикаспійська.
В. Гірський хребет.	3. Лаврентійська.
Г. Гора.	4. Аляскинський.
	5. Тібесті.
- Відповідь: А – , Б – , В – , Г – .

Кросворд „Рельєф Землі”

По вертикалі:

1. Глибока ділянка русла річки. 2. На ній рельєф відображають кольорами або ізогіпсами. 3. Завершальна стадія розвитку яру. 4. Материк, у рельєфі якого переважають плато й плоскогір'я. 5. Внутрішня водойма атолового острова. 9. Руйнівна робота текучої води. 10. Півострів США, на якому розташований вулканічно й сейсмічно активний Алеутський хребет. 12. Вузька, довга, глибока затока на скандинавському узбережжі, утворена внаслідок затоплення морем гірських долин, оброблених в минулому льодовиком. 13. Підвищена рівнина з рівною чи хвилястою поверхнею, обмежена крутими уступами від сусідніх рівнинних просторів. 14. Скорочена назва найдавнішої ери в геологічній історії Землі.

По горизонталі:

3. Вузька, витягнута вздовж узбережжя наносна смуга мілини або суходолу. 6. Нерівності земної поверхні. 7. Форма рельєфу з відносною висотою понад 200 м і чітко вираженими вершиною, схилами та підніжжям. 8. Третій період палеозойської ери. 10. Частина світу, вздовж західної окраїни якої простягається найдовша гірська система на Землі. 11. Вершина у південно-східній частині Горган (Українські Карпати). 13. Крайній південний мис Євразії. 15. Протока біля острова Ньюфаундленд. 16. Плоскодонна замкнена западина на земній поверхні, зазвичай овальної чи округлої форми (степове блюдо).

1.6. КЛІМАТ ЗЕМЛІ: ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ Й ПРОСТОРОВІ ВІДМІННОСТІ

Контрольні питання

1. Дайте визначення поняття „клімат”? _____

2. Укажіть головні кліматотвірні чинники _____

3. Укажіть постійні вітри на Землі _____

4. Які змінні вітри мають найбільший вплив на формування клімату планети? _____

4. Чому на Гвіанському нагір'ї випадає найбільша кількість опадів в Південній Америці? _____

5. Чому на західному узбережжі Патагонії випадає багато опадів? _____

6. Чому на сході о. Мадагаскар підвищена кількість опадів? _____

7. Чому на узбережжі Бенгальської затоки, яке знаходиться в тропічному кліматі, випадає найбільша кількість опадів на Землі? _____

8. Що розуміють під поняттям „ізотерма”? _____

9. Чому січніві ізотерми в північній півкулі більш зміщені на північ над океанами, ніж над материками? _____

10. Чому липневі ізотерми у північній півкулі більш зміщені на північ над материками, ніж над океанами? _____

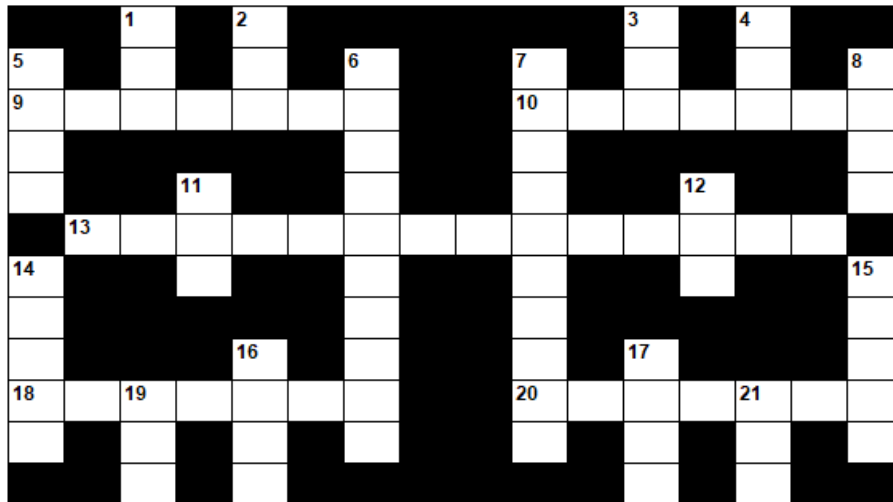
11. Чому липнева ізотерма $+16^{\circ}$ в Південній Америці простягається не субширотно, як зазвичай, а субмеридіонально? _____

12. Чому у північній півкулі липнева ізотерма $+16^{\circ}$ зміщена ближче до полюса, ніж у південній? _____

13. На яких материках відсутній екваторіальний пояс? _____

14. Продовжіть. Субтропічний середземноморський тип клімату формується...
А. На сході материків у субтропічному поясі.
Б. На сході материків у помірному поясі.
В. На заході материків у субтропічному поясі.
Г. На заході материків у тропічному поясі.
15. Чому на півдні Азії субекваторіальний пояс знаходиться вище, ніж зазвичай, натомість тропічний пояс тут відсутній? _____

Кросворд „Клімат Землі”

По вертикалі:

1. Хижий ссавець, найбільший ареал мешкання якого – савани субекваторіального поясу Африки. 2. Ця геометрична фігура визначає інтенсивність падіння сонячних променів. 3. Саме стільки налічується кліматичних поясів. 4. Всесвітня метеорологічна організація. 5. Одне з найбільших міст Австралії, розміщене в середземноморському кліматі. 6. Шар атмосфери, який називають „кухнею погоди”. 7. Карта, на якій зображено територіальний розподіл основних кліматичних показників та кліматичних умов. 8. Дрібні краплі води, що утворилися на поверхні Землі та предметах у результаті конденсації за умов охолодження при нічному ефективному випромінюванні. 11. На цьому острові розміщене одне з найбільш грозових місць на Землі. 12. Річка в Південній Азії, яка живиться мусонними дощами, талими сніговими й льодовиковими водами. 14. Виникає внаслідок різниці атмосферного тиску над ділянками земної поверхні. 15. Олійна культура, яка повертає свої квіти за Сонцем. 16. Субекваторіальних пояси – два, помірних – два, субтропічних – два, екваторіальний – ?. 17. Суміш туману й диму. 19. Одиниця потужності потоку енергії сонячного випромінювання, удару блискавки. 21. Одиниця вимірювання атмосферного тиску.

По горизонталі:

9. Сонце тут світить під прямим кутом 21 березня й 23 вересня. 10. Річка Африки, яка протікає в тропічному поясі. 13. Кліматичний пояс із рівномірним зволоженням і найменшими річними амплітудами температури повітря. 18. Країна Південної Америки, більша частина якої розміщена в субекваторіальному кліматі. 20. Країна Африки, над половиною площі якої кут падіння сонячних променів становить 90° двічі на рік.

1.7. ВЛАСТИВОСТІ ВОДНИХ МАС. ОКЕАНІЧНІ ТЕЧІЇ

Контрольні питання

1. Що розуміють під поняттям „водні маси”? _____

2. За якими характеристиками різняться між собою водні маси в різних частинах океанів? _____

3. Якими паралелями обмежена акваторія океанічних вод із середньою річною температурою 20°C? _____
4. Яка середня солоність поверхневих вод Світового океану? _____
5. Що розуміють під поняттям „солоність вод”? _____

6. Укажіть головні чинники, що впливають на солоність морських та океанічних вод _____

7. У яких морях Світового океану солоність вод найвища? _____

8. Що розуміють під поняттям „океанічні течії”? _____

9. Яка головна причина виникнення океанічних течій? _____

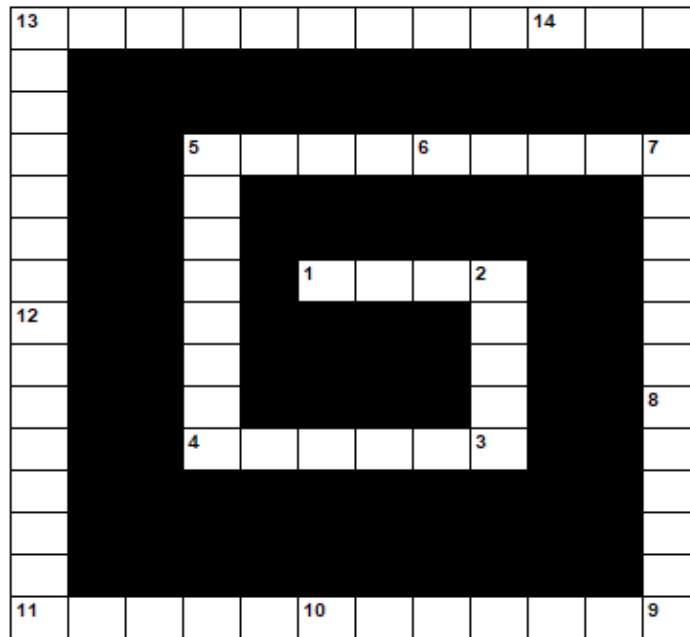
10. У якому напрямку рухаються течії в північній півкулі? _____

11. Укажіть циркумпланетарну океанічну течію на Землі? _____

12. Яка океанічна течія має найбільший вплив на клімат Європи? _____

Чайнворд „Водні маси та океанічні течії”

Завдання: дайте відповіді на запитання, уміщені нижче. Впишіть відгадані слова в клітинки чайнворда. Ланцюг слів будується методом стикування: слово, першу літеру якого вписано в клітинку 1, останньою літерою повинно закінчитися в клітинці 2, а наступне слово має розпочатися з цієї літери (і так до закінчення).

1. Органолептична властивість морської води. 2. Одна з фізичних властивостей води моря, яка залежить від його глибини, кількості твердого стоку, планктонних водоростей, сонячного світла, відтінку неба й визначається органами зору. 3. Традиційна назва сорокових широт південної півкулі, для яких характерні сильні західні вітри й шторми. 4. Півострів Азії, який омивається Мусонною течією. 5. Річка, яка опріснює води Гвінейської затоки. 6. Природний водний потік, який зменшує солоність в морях і океанах. 7. Частина світу, яка омивається Перуанською, Бразильською, Каліфорнійською течіями. 8. Материк, який омивається Канарською, Мозамбіцькою, Сомалійською течіями. 9. Мис Африки, інша назва якого дала найменування течії, що його омиває. 10. Півострів Африки, який дав назву течії, що його омиває. 11. Острів, який омивається Північноатлантичною течією. 12. Острови, на схід від яких рухається течія Куросіо. 13. Найтепліший океан. 14. Вміст сполук цього хімічного елемента в морській воді у кілька разів вищий, ніж у прісній.

1.8. ШИРОТНА ЗОНАЛЬНІСТЬ І ВИСОТНА ПОЯСНІСТЬ

Контрольні питання

1. Укажіть природні зони, які виділяють у межах помірного кліматичного поясу в Євразії? _____

2. Укажіть послідовно природні зони помірного поясу Північної Америки з заходу на схід по паралелі 40° пн. ш.? _____

3. Які природні зони характерні для субарктичного кліматичного поясу? _____

4. Які природні зони виділяють в Австралії? _____

5. Яка природна зона Африки займає найбільшу частку площі материка? _____

6. У якій природній зоні Африки живе лисиця-фенек? _____
7. Для якої природної зони Африки характерні баобаб, птах-секретар, рожевий фламінго, бегемот? _____
8. У якій природній зоні Африки зростають пальма-ліана ротанг, сейба, кола? _____

9. Продовжіть. Сумчастий вовк та сумчастий диявол – типові представники тваринного світу...
А. Пустель Австралії.
Б. Саван Африки.
Г. Острова Тасманія.
Д. Островів Нова Зеландія.
10. Продовжіть. Барібал, бізонова трава, койот – типові представники...
А. Африки.
Б. Південної Америки.
В. Північної Америки.
Г. Австралії.

11. У якій природній зоні Австралії проживають вомбат і намбат? _____
-
12. Виберіть представників рівнинних саван Південної Америки.
А. Пекарі.
Б. Гієна.
В. Гуанако.
Г. Ягуарунді.
13. Ендеміками якого материка є очковий ведмідь і броненосець? _____
-
14. Ваді, гілея, галерейні ліси, сахель, парамос. Про який материк іде мова? _____
-
15. Для якої природної зони Південної Америки характерні хінне дерево, гевея, орхідея, вікторія-регія? _____
16. Для якої природної зони Північної Америки характерні вівцебик, біла сова, біла куріпка? _____
-
17. Укажіть гори, в яких живе гризлі.
А. Анди.
Б. Гімалаї.
В. Кордильєри.
Г. Памір.
18. Паразитична рослина з гігантськими квітами та запахом гнилого м'яса, яка є ендеміком Індонезії _____
-
19. Продовжіть. Баньян, сандалове дерево, пальмира – ендеміки...
А. Саван Африки.
Б. Перемінно-вологих лісів Африки.
В. Мусонних лісів Євразії.
Г. Перемінно-вологих лісів Північної Америки.
20. Продовжіть. Каракал, саксаул, кінь Пржевальського характерні для...
А. Пустель і напівпустель Африки.
Б. Саван Індії.
В. Високогір'їв Китаю.
Г. Пустель Азії.
21. Увідповідніть материк та ендеміка його тваринного світу.
А. Північна Америка.	1. Як.
Б. Африка.	2. Гримуча змія.
В. Південна Америка.	3. Броненосець.
Г. Євразія.	4. Гієна.
	5. Намбат.

Відповідь: А – , Б – , В – , Г – .

Завдання „Вірю/не вірю” на тему „Природні зони Землі”

Дайте відповіді „так” чи „ні” на запитання нижче.

1. Назви природних зон збігаються з панівним видом ґрунтів у них (_____).
2. Вологі екваторіальні ліси Амазонії називають сельвас (_____).
3. З-поміж природних зон найбільшу різноманітність рослин мають савани та рідколісся (_____).
4. Природна зона пустель і напівпустель характеризується різкою нестачею вологи й розрідженим рослинним покривом (_____).
5. На островах Північного Льодовитого океану поширена зона аридних пустель (_____).
6. Для зони мішаних лісів характерне переважання трав'янистої рослинності на чорноземних і каштанових ґрунтах (_____).
7. Клен, дуб і граб є типовими деревними породами лісотундри (_____).
8. Тайга – це природна зона хвойних лісів (_____).
9. Лісова рослинність характерна для недостатньо зволжених природних комплексів Землі (_____).
10. Тундра – це холодний степ (_____).
11. Висотна поясність – це закономірна зміна природних зон із висотою в горах (_____).
12. Кількість вертикальних поясів у горах залежить тільки від їхньої висоти (_____).

РОЗДІЛ 2

ГЕОГРАФІЯ МАТЕРИКІВ

2.1. АФРИКА

2.1.1. Географічне положення та дослідження материка

Контрольні питання

1. Укажіть крайні миси Африки _____

2. Укажіть найбільший півострів материка _____
3. Укажіть найбільший острів біля берегів Африки _____
4. Які моря омивають материк? _____

5. Укажіть найбільші затоки африканського узбережжя _____

6. Укажіть течії, які омивають атлантичне узбережжя Африки _____

7. Укажіть течії Індійського океану, що омивають африканське узбережжя _____

8. Яка протока розділяє Африку та Європу? _____
9. Який канал розділяє Африку та Азію? _____
10. З іменами яких мандрівників пов'язані дослідження Африки? _____

11. Хто з мореплавців відкрив миси Доброї Надії та Агульяс? _____

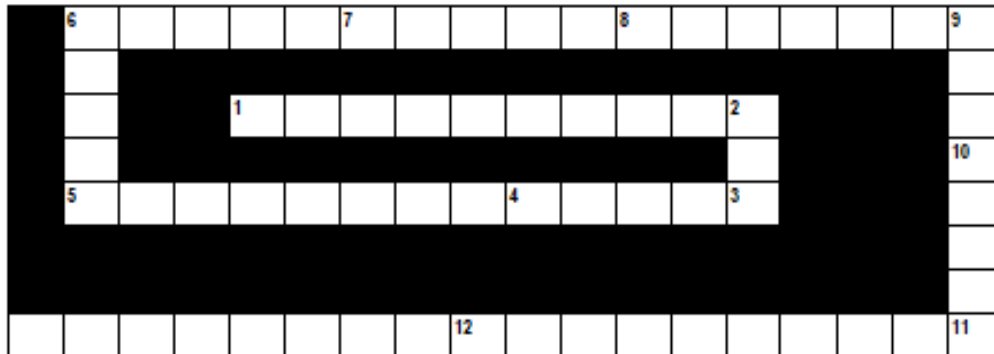
12. Які регіони Африки досліджував англієць Девід Лівінгстон? _____

13. Хто з європейських дослідників першим побачив племена пігмеїв? _____

14. Хто з українців вивчав Африку в ХІХ ст. та які головні здобутки його наукових досліджень _____

Чайнворд „Географічне положення та берегова лінія Африки”

Завдання: дайте відповіді на запитання, уміщені нижче. Впишіть відгадані слова в клітинки чайнворда. Ланцюг слів будується методом стикування: слово, першу літеру якого вписано в клітинку 1, останньою літерою повинно закінчитися в клітинці 2, а наступне слово має розпочатися з цієї літери (і так до закінчення).

1. Найбільший острів біля берегів Африки. 2. Африканець, якого змушували насильно працювати на плантаціях бавовника та цукрової тростини Америки. 3. Сільськогосподарська культура, яку вирощують в Україні, але вона родом з Африки. 4. Течія біля західних берегів Африки. 5. Гори, які обрамляють північно-західне узбережжя Африки. 6. Півкуля, в якій розташована найбільша частина Африки. 7. Єдиний материк, розташований у всіх чотирьох півкулях. 8. Крайній південний мис материка. 9. Найбільша тварина суходолу, яка живе в Африці. 10. Прибережна пустеля Африки, яка утворилася під впливом холодної Бенгельської течії. 11. Ім'я португальця, який відкрив мис Доброї Надії. 12. На відміну від інших материків, в Африки воно малорозчленоване й майже не має природних бухт, зручних для облаштування портів.

2.1.2. Тектонічна будова, рельєф та корисні копалини

Контрольні питання

1. Яка платформа лежить в основі материка? _____
2. До складу якого давнього материка входила Африка? _____
3. Як називається розколина в східній частині Африки? _____
4. Області яких епох складчастостей присутні в Африці? _____

5. Укажіть найвищу вершину Африки _____
6. Укажіть три найбільші западини Африки _____

7. Яка найнижча абсолютна відмітка Африки? _____
8. Яка абсолютна висота западини Каттара _____
8. Укажіть молоді гори Африки _____
9. На якому плоскогір'ї розташована найвища точка материка? _____

10. Укажіть найбільше нагір'я Африки _____
11. Як називаються старі, зруйновані гори на півдні Африки? _____

12. Які за походженням Драконові гори? _____
13. Укажіть найбільші вулкани Африки _____

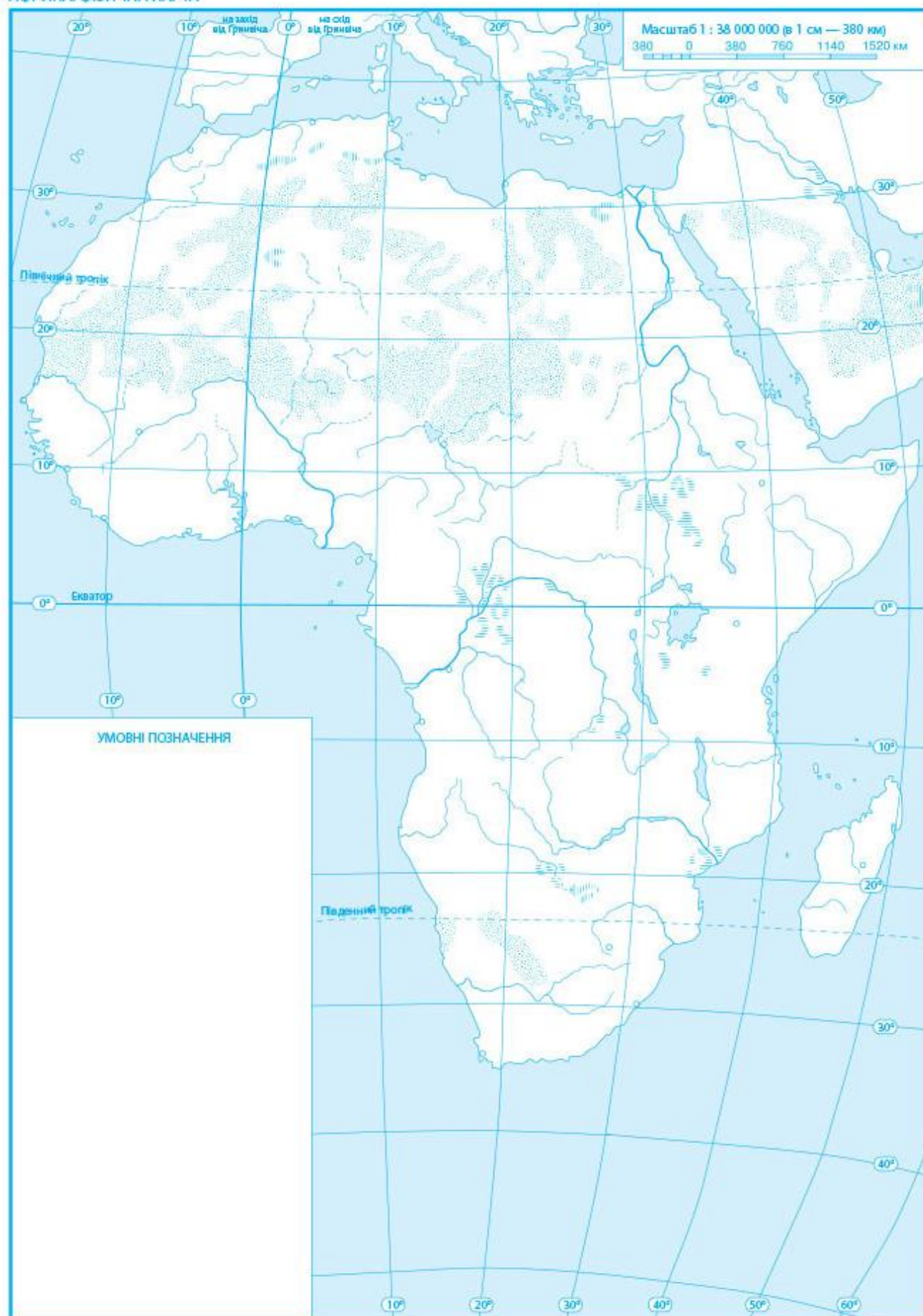
14. Яку корисну копалину видобувають на узбережжі Гвінейської затоки і на півночі Африки? _____
15. За покладами якого дорогоцінного каменю Африка є лідером у світі? _____

16. Через які країни Африки пролягає „мідний пояс”? _____

17. Яка країна Африки найбагатша у світі за покладами фосфоритів? _____

18. Нанесіть на контурну карту такі форми рельєфу Африки: гори Атлас, Ефіопське нагір'я, Східноафриканське плоскогір'я, западина Конго, западина Ассаль, западина Каттара, западина Калахарі, Капські гори, Драконові гори, вулкан Кіліманджаро, вулкан Камерун, вулкан Карісімбі, нагір'я Ахагар, нагір'я Тібесті, плато Дарфур.

АФРИКА. ФІЗИЧНА КАРТА

2.1.3. Клімат

Контрольні питання

1. Які кліматичні пояси представлені в Африці? _____

2. Який абсолютний максимум температури повітря в Африці? _____
3. Яка рекордна температура повітря зафіксована в Африці? _____
4. Яким метеорологічним показником насамперед відрізняється зима від літа в Африці? _____
5. У якому кліматичному поясі Африки прогноз погоди не має особливого значення? _____
6. Які постійні вітри впливають на клімат Африки? _____
7. Укажіть наймокріше місце в Африці _____

9. Який кліматичний пояс Африки називають поясом „вічного літа”? _____

10. Який кліматичний пояс Африки займає найбільший ареал на материку? _____

11. У якому кліматичному поясі Африки фізичне вивітрювання проявляє себе найактивніше? _____
12. Чому північний тропічний пояс Африки сухіший, ніж південний тропічний? _____

13. Який кліматичний пояс Африки обрамляє північне й південне узбережжя материка? _____
14. У якому кліматичному поясі Африки панує низький атмосферний тиск? _____

15. У якому кліматичному поясі Африки найвища частка прямої сонячної радіації? _____
16. Які місцеві вітри панують в Африці? _____

17. Укажіть найсухіший регіон Африки _____

2.1.4. Води суходолу

Контрольні питання

1. У якому кліматичному поясі Африки найгустіша річкова мережа? _____

2. У якому кліматичному поясі Африки сформувалася область внутрішнього стоку? _____
3. Укажіть найповноводнішу річку Африки _____
4. Укажіть річку, яка двічі перетинає екватор _____
5. Яка інша назва р. Конго? _____
6. Укажіть найдовшу річку Африки _____
7. Яка річка є витоків Нілу? _____
8. Укажіть найбільшу з річок, що впадає в Індійський океан _____

9. На якій річці Африки збудовано найбільше водосховище світу? _____

10. Укажіть найбільшу річку, яка впадає в Гвінейську затоку _____
11. Укажіть найвищий водоспад Африки, його висоту й місцезнаходження _____

12. Дайте визначення поняття „ваді”. Де в Африці вони найбільш поширені? _____

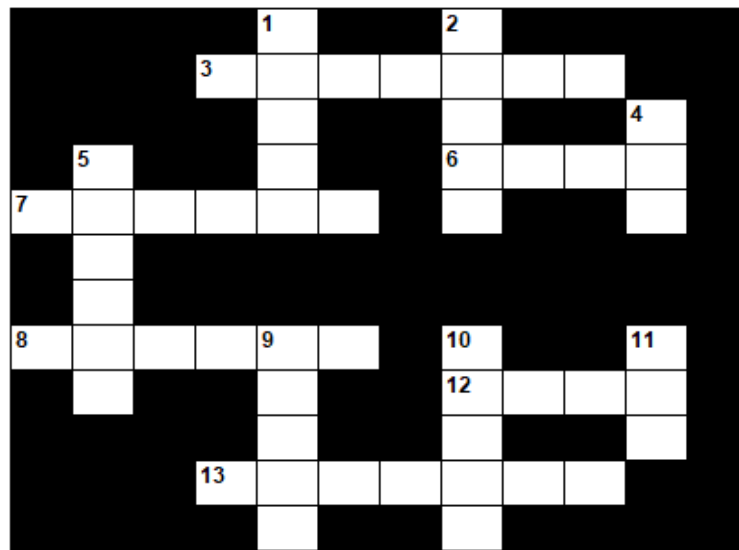
13. У якій частині Африки зосереджено найбільше озер? _____
14. Укажіть походження котловини оз. Чад _____
15. Яка річка живить оз. Чад? _____
16. Укажіть генезис озер Східної Африки _____
17. Укажіть найглибше озеро Африки _____
18. Укажіть найбільше за площею озеро Африки _____
19. Дайте визначення поняття „оазиси” _____

20. Нанесіть на контурну карту (на наступній сторінці) такі водні об’єкти: річки Ніл, Конго, Нігер, Замбезі, Оранжева, Лімпопо, Чорна Вольта, Шарі, озера Вікторія, Танганьїка, Ньяса, Тана, Чад.

АФРИКА. ФІЗИЧНА КАРТА

Кросворд „Води суходолу Африки”

По вертикалі:

1. Річка, яка несе свої води в Гвінейську затоку. 2. Найповноводніша річка Африки. 4. Безстічне реліктове озеро в Центральній Африці; однойменне державі на материку. 5. Місто, біля якого зливаються Білий та Голубий Ніл. 9. Країна Африки, в якій нема річок, є лише численні невеликі пересихаючі озера – сабхі. 10. Велике прісноводне озеро в басейні річки Конго; розташоване на кордоні ДРК і Замбії. 11. Найдовша річка Африки.

По горизонталі:

3. Крокодилова річка Африки. 6. Країна, в якій розташоване найбільше в Африці й світі водосховище Вольта. 7. Пустеля, яку перетинає р. Ніл. 8. Найвищий водоспад Африки й другий за висотою водоспад у світі. 12. Руслу пересихаючих річок в Африці. 13. Країна, в якій розміщена дельта Нігеру.

2.1.5. Природні зони

Контрольні питання

1. Яка природна зона Африки сформувалася обабіч екватора? _____

2. Які ґрунти сформувалися під екваторіальними лісами? _____

3. Яка природна зона знаходиться на крайніх північному заході та півдні Африки? _____
4. Яка природна зона Африки займає найбільшу частку площі материка? _____

5. Укажіть кліматичні пояси Африки, в яких сформувалося по дві природні зони _____

6. Укажіть природну зону Африки, через яку простягається північний тропік _____
7. У якій природній зоні Африки влітку випадає більше опадів, ніж узимку? _____

8. Які ґрунти сформувалися в зоні саван? _____

9. Дайте визначення поняття „сахель” _____

10. Дайте визначення поняття „гілея” _____

11. Де в Африці росте вельвічія? Яка це природна зона та який кліматичний пояс? _____

12. Укажіть представників рослинного й тваринного світу Африки, що населяють гілею _____

13. Укажіть представників рослинного й тваринного світу Африки, що населяють савану _____

14. Укажіть представників рослинного й тваринного світу Африки, що населяють пустелі _____

15. Які рослини й тварини характерні для субтропіків Африки? _____

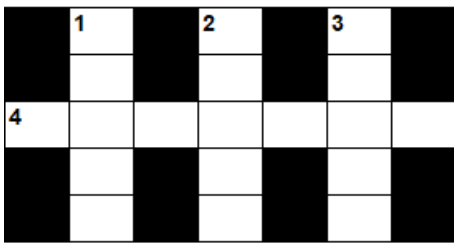
16. У якій природній зоні Африки мешкає найвища тварина (яка?) на Землі? _____

17. У якій природній зоні Африки мешкає найшвидша тварина (яка?) на Землі? _____

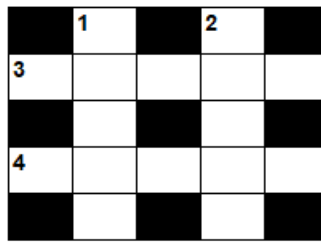
18. Укажіть ендемічні види птахів Африки _____

19. Укажіть небезпечні для здоров'я людини й загрозливі для ведення сільського господарства комахи в Африці _____

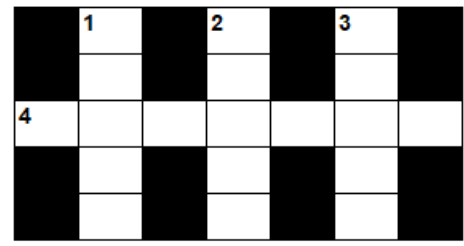
Кросворди „Природні зони Африки. Природоохоронні території материка”

а)

б)

в)

По вертикалі (а):

1. Вічнозелене субтропічне дерево, яке зростає в Африці в зоні вічнозелених твердолистяних лісів і чагарників. 2. Карликова жирафа Африки, схожа на коня і зебру. 3. Українська тварина (є і свійська, і дика), родичем якої є африканський бородавочник.

По горизонталі (а):

4. Хвойне дерево з пірамідальною кроною, яке зростає на півночі й півдні Африки в зоні вічнозелених твердолистяних лісів і чагарників.

По вертикалі (б):

1. Глиниста пустеля. 2. Смугастий кінь саван Африки.

По горизонталі (б):

3. Вухата лисиця пустель Африки. 4. Велика затока на середземноморському узбережжі Африки, потужний осередок вилову тунця в Середземному морі.

По вертикалі (в):

1. Один із найбільш національних парків Африки; розміщений в Замбії. 2. Пустеля в південній частині Африки. 3. Національний парк Африки, щільність дерев у якому одна з найвищих у світі; розміщений в Камеруні.

По горизонталі (в):

4. Рослини з коротким періодом активного існування; поширені в пустелях Африки.

2.1.6. Населення та держави континенту

Контрольні питання

1. Укажіть країни Африки, які перетинає північний тропік _____

2. Укажіть країни Африки, які перетинає південний тропік _____

3. Укажіть країни Африки, які перетинає нульовий меридіан _____

4. Укажіть країни Африки, які перетинає екватор _____

5. Яка найбільша за площею країна Африки? _____
6. У якій країні Африки проживає найбільше населення? _____
7. У якій країні Африки найбільша густота населення? _____
8. Укажіть найбільше за людністю місто Африки _____
9. У яких країнах Африки є атомні електростанції? _____
10. В яких країнах Африки вирощують какао? _____

11. У яких країнах Африки вирощують арахіс? _____

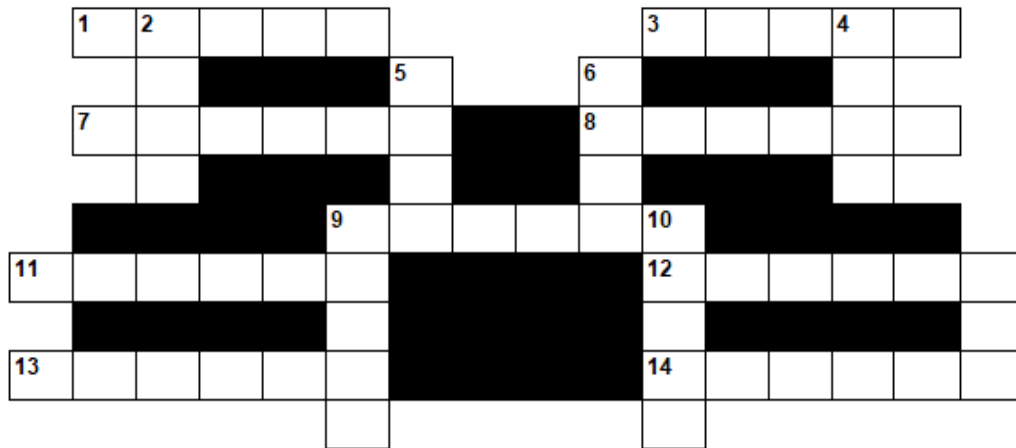
12. У яких країнах Африки вирощують каву? _____

13. Увідповідніть країну й природну зону, в якій вона розташована.

А. Лівія.	1. Вологих екваторіальних лісів.
Б. Сомалі.	2. Напівпустель і пустель.
В. Алжир.	3. Саван і рідколісся.
Г. Конго.	4. Твердолистих вічнозелених лісів і чагарників.
	5. Тайги.

Відповідь: А – , Б – , В – , Г – .

Кросворд „Населення та держави Африки”

По вертикалі:

2. Столиця Того. 4. Тип населеного пункту, в якому проживає більшість африканців. 5. Держава в Західній Африці, відома раніше під назвою Золотий Берег. 6. Найбільше африканське місто. 9. Держава Африки, яка до 2011 року була найбільшою за площею на материк. 10. Група народів європеїдної раси, які проживають переважно у Північній Африці.

По горизонталі:

1. Спільнота людей на основі родинних зв'язків, яка не бажає використовувати сучасні досягнення людської цивілізації. 3. Найвищі люди на Землі, які проживають в Центральній Африці. 7. Народ, який проживає в Ефіопії. 8. Країна Африки, в якій офіційна мова португальська. 9. Регіон Африки з найменшою густотою населення. 11. Столиця Мозамбіку. 12. Невелика за площею країна в Східній Африці, мова і народ якої однойменні її назві. 13. Наймолодша за часом існування столиця (країна розміщена на березі оз. Танганьїка). 14. Столиця Гамбії.

2.2. ПІВДЕННА АМЕРИКА

2.2.1. Географічне положення та дослідження материка

Контрольні питання

1. Які океани омивають береги Південної Америки? _____

2. Яке море омиває береги материка? _____
3. Який канал розділяє Північну й Південну Америки? _____

4. Укажіть крайні точки материка _____

5. Укажіть найбільшу затоку материка _____
6. Якою протокою Південна Америка відділена від Антарктиди _____

7. Яка найвища абсолютна висота на материку? _____
8. Яка найнижча абсолютна висота на материку? _____
9. Яка найбільша відносна висота на материку Південна Америка? _____
10. Яка протока розділяє материк та архіпелаг Вогняна Земля? _____

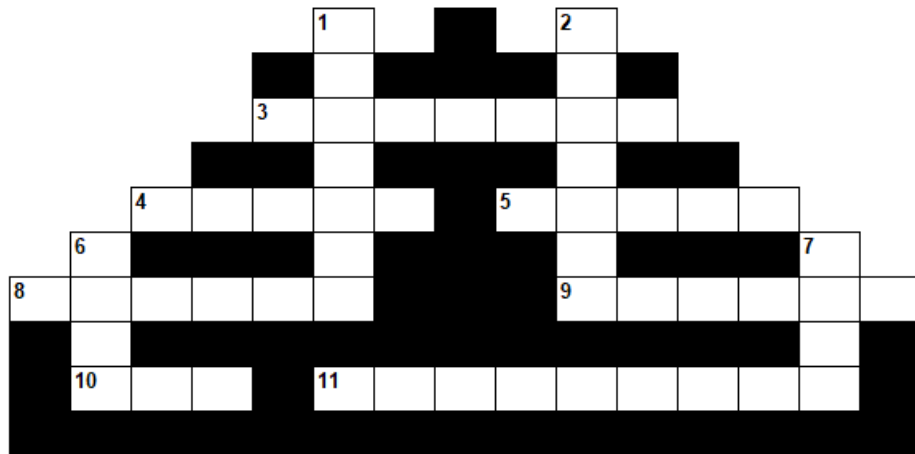
11. З іменами яких мандрівників пов'язані дослідження Південної Америки? _____

12. Хто з мандрівників вивчав західні береги Південної Америки та Галапагоські острови? _____
13. Під час якої з експедицій Христофор Колумб вперше висадився на берег Південної Америки? _____
14. Від імені якого мореплавця походить назва „Америка”? _____

15. Хто такі конкістадори? _____

16. Якого європейського вченого називали „другим Колумбом”, а його дослідження – „другим відкриттям Америки”? _____
17. Який європейський вчений і мандрівник двічі проплив від західних берегів Африки до берегів Америки на човнах із папірусу? _____

Кросворд „Південна Америка: загальні відомості, берегова лінія, дослідження”

По вертикалі:

1. Найпосушливіша прибережна пустеля материка. 2. Крайній південний мис материка. 6. Американський безгорбий верблюд. 7. Незвична риба, яка літає біля берегів Південної Америки.

По горизонталі:

3. Український учений-ботанік і генетик, який вивчав осередки походження культурних рослин у Південній Америці. 4. Шоколадне дерево, родом з Південної Америки. 5. Південноамериканське дерево, яке є джерелом натурального каучуку. 8. Річка, в гирлі якої сформувалася найбільша затока Південної Америки. 9. Протока між Південною Америкою та Антарктидою. 10. Великі довгохвості папути Південної Америки. 11. Відомий дослідник Південної Америки, який першим обґрунтував явище висотної поясності.

2.2.2. Тектонічна будова, рельєф і корисні копалини

Контрольні питання

1. До складу якого давнього материка входила колись територія Південної Америки? _____
2. На якій літосферній плиті лежить Південна Америка? _____
3. Які епохи складчастості представлені в тектонічній будові материка? _____
4. На межі яких двох літосферних плит виник складчастий пояс Анд? _____
5. Назвіть найвищий згаслий вулкан Південної Америки та світу _____
6. Назвіть найвищий діючий вулкан Південної Америки й світу _____
7. Які великі форми рельєфу Південної Америки розміщені на щитах? _____
8. Укажіть найбільшу в Південній Америці й світі рівнину _____
9. Яка відома географічна назва Південної Америки у перекладі з мови індіанців кечуа означає „піщана річка”? _____
10. Який хімічний елемент дав назву найпротяжнішій гірській системі Південної Америки й світу? _____
11. Назвіть неприступну ділянку Гвіанського плоскогір'я _____
12. Яка причина наявності великих покладів сірки в Південній Америці? _____
13. Яка причина великих покладів селітри в Південній Америці? _____
14. З якою тектонічною структурою пов'язані родовища залізних і марганцевих руд у Південній Америці? _____
15. На які корисні копалини багаті Анди? _____
16. Нанесіть на контурну карту (*вміщена на наступній сторінці*) такі географічні об'єкти: Амазонська низовина, Анди, Оріноцька низовина, Ла-Платська низовина, Гвіанське плоскогір'я, Бразильське плоскогір'я, гора Аконкагуа, вулкан Охос-дель-Саладо, вулкан Льюльяйльяко.

2.2.3. Клімат

Контрольні питання

1. У якому тепловому поясі знаходиться більша частина Південної Америки?

2. У яких кліматичних поясах простягається материк? _____

3. Які постійні вітри мають найбільший вплив на клімат материка? _____
4. Який вплив на клімат материка мають теплі Гвіанська й Бразильська течії?

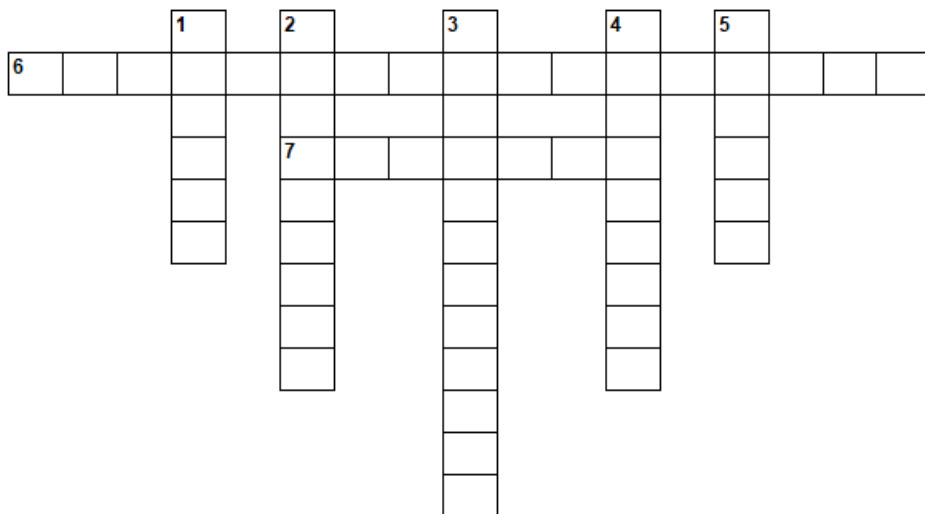
5. Який вплив на клімат материка мають холодні Перуанська й Фолклендська течії? _____
6. Як впливають гори Анди на клімат материка? _____

7. У якому кліматичному поясі материка найбільш рівномірне й при цьому рясне зволоження? _____
8. У якому кліматичному поясі Південної Америки чергуються за сезонами екваторіальні й тропічні повітряні маси? _____
9. Що розуміють під поняттям „верано”? _____

10. Що розуміють під поняттям „інверсію”? _____

11. Що розуміють під поняттям „гаруа”? _____

Кросворд „Клімат Південної Америки”

По вертикалі:

1. Суха спекотна зима субекваторіального клімату Південної Америки.
2. Тепла течія біля берегів Південної Америки, яка насичує пасати вологою.
3. Течія, яка посилює посушливість Патагонії.
4. Озеро, на березі якого розташоване найактивніше за атмосферною електрикою місце на планеті.
5. Високотравна савана в субекваторіальному поясі північної півкулі Південної Америки.

По горизонталі:

6. Кліматичний пояс Південної Америки, в якому влітку панують вологі й теплі екваторіальні повітряні маси, а взимку – сухі й жаркі тропічні.
7. Найсухіша пустеля Південної Америки та світу.

2.2.4. Води суходолу

Контрольні питання

1. Яка найповноводніша річка Південної Америки й усієї земної кулі? _____

2. Чому Амазонка повноводна цілорічно? _____

3. З площею якого материка співставна площа басейну Амазонки? _____

4. Укажіть другу за величиною річку Південної Америки _____

5. Укажіть третю за довжиною річку Південної Америки _____
6. На якій річці материка спостерігається явище „поророка”? _____

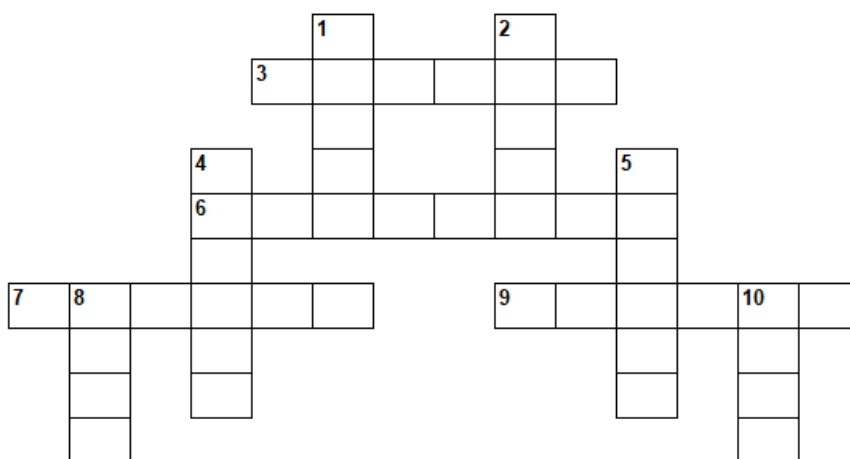
7. Укажіть найвищий водоспад Південної Америки. У басейні якої річки він розміщений? _____
8. На якій річці знаходиться водоспад Ігуасу? _____
9. Укажіть найбільші озера Південної Америки _____

10. Укажіть найвисокогірніше судноплавне озеро материка _____
11. У яке озеро має стік озеро Тітікака? _____
12. Який найбільший річковий острів планети сформувався в гирлі Амазонки? _____

13. Яка з річок Південної Америки протікає в субекваторіальному, тропічному й субтропічному кліматичному поясах? _____
14. Яке плоскогір'я перетинає р. Сан-Франциску? _____
15. Яка річка Південної Америки протікає в межах Бразильського плоскогір'я і Ла-Платської низовини? _____
16. Гирло якої з указаних річок Південної Америки розміщене найпівнічніше?
А. Амазонки.
Б. Парани.
В. Оріноко.
Г. Магдалени.
17. Нанесіть на контурну карту (*уміщена на наступній сторінці*) такі водні об'єкти материка: річки Амазонка, Оріноко, Парана, Сан-Франциску, Магдалена, озера Тітікака, Поопо, Маракайбо, водоспади Анхель, Ігуасу.

Кросворд „Води суходолу Південної Америки”

По вертикалі:

1. Країна Південної Америки, назва якої мовою індіанців-араваків означає „місце великих вод”. 2. Річка Південної Америки, на якій знаходиться найвищий водоспад світу. 4. Друга за водністю та довжиною річка Південної Америки. 5. Найбільший острів у гирлі Амазонки. 8. Рибка домашніх акваріумів, яка водиться у водах Амазонки. 10. Столиця країни, в якій беруть початок витoki Амазонки.

По горизонталі:

3. Рослина-сукулент, яка добре себе почуває на посушливих, безводних територіях. 6. Найповноводніша річка Південної Америки та світу. 7. Відомий водоспад Південної Америки. 9. Права притока Амазонки, яку іноді вважають її витокom.

2.2.5. Природні зони

Контрольні питання

1. Які природні зони відсутні в Південній Америці? _____

2. Які з природних зон материка розміщені лише на його західному узбережжі? _____

3. Чому в тропічному поясі Південної Америки сформувалися савани, а не пустелі чи напівпустелі, як зазвичай? _____

4. Чому в помірному кліматичному поясі Південної Америки сформувалася зона напівпустель і пустель? _____

5. Укажіть типових представників рослинного й тваринного світу сельви _____

6. Укажіть типових представників рослинного й тваринного світу саван Південної Америки _____

7. Укажіть типових представників рослинного й тваринного світу Анд _____

8. Укажіть типових представників рослинного й тваринного світу пампи? _____

9. Як називають високотравні савани в басейні р. Оріноко? _____
10. Де живе золотокоший пінгвін? _____
11. Де живе морська ігуана? _____

Чайнворд „Природні зони Південної Америки”

Завдання: дайте відповіді на запитання, уміщені нижче. Впишіть відгадані слова в клітинки чайнворда. Ланцюг слів будується методом стикування: слово, першу літеру якого вписано в клітинку 1, останньою літерою повинно закінчитися в клітинці 2, а наступне слово має розпочатися з цієї літери (і так до закінчення).

13				14					15
	5			6				7	
		1					2		
12									
								8	16
	4						3		
11		10						9	

1. Савани південної півкулі Південної Америки. 2. Вологі екваторіальні ліси Південної Америки. 3. Свійська лама. 4. „Гуркітлива вода” на мові індіанців. 5. Подібна до ховрашка тварина пампи. 6. Південноамериканський страус. 7. Велика хижа неотруйна змія Південної Америки. 8. Памперо. 9. Вершина Гвіанського плоскогір’я. 10. Довгохвостий папуга лісів Амазонії. 11. Смачний фрукт (на мові гуарані означає „відмінний фрукт”), який родом з Південної Америки й запилюється колібрі. 12. Природна зона у нижній течії р. Парана. 13. Субтропічний степ Південної Америки. 14. „Земляний горіх”, теплолюбна рослина, родом з Південної Америки. 15. Бавовняне дерево Південної Америки з шипами на стовбурі й потовщенням знизу. 16. Світлолюбна сукулентна рослина, яка росте в північній частині Південної Америки.

2.2.6. Населення та держави континенту

Контрольні питання

1. Укажіть корінних жителів Південної Америки _____
2. До якої раси належать індіанці Південної Америки? _____
3. Представників яких європейських країн найбільше оселилося на материк після його відкриття? _____

4. У яких країнах Південної Америки мешкає найбільше представників негроїдної раси? _____

5. У яких країнах Південної Америки найчисельніша українська діаспора? _____

6. Як називають нащадків змішаних шлюбів європейців і негрів, які в Південній Америці найбільш чисельні в Бразилії? _____
7. Як називають нащадків змішаних шлюбів європейців та індіанців, які в Південній Америці найбільш чисельні в Колумбії, Еквадорі, Венесуелі, Парагваї? _____
8. Як називають нащадків змішаних шлюбів індіанців і негрів, які в Південній Америці найбільш чисельні в Бразилії? _____
9. Назвіть країну за описом: у північній частині країни сонце буває в зеніті двічі на рік, на одній із паралелей – один раз у рік, а на решті території сонце в зеніті не буває ніколи; країна багата на мідь, срібло, золото, селітру; тут розташоване найсухіше й одне з найвологіших місць на материк _____
10. Назвіть країни Південної Америки, які не мають безпосереднього виходу до океану _____

11. Які країни Південної Америки перетинає екватор? _____

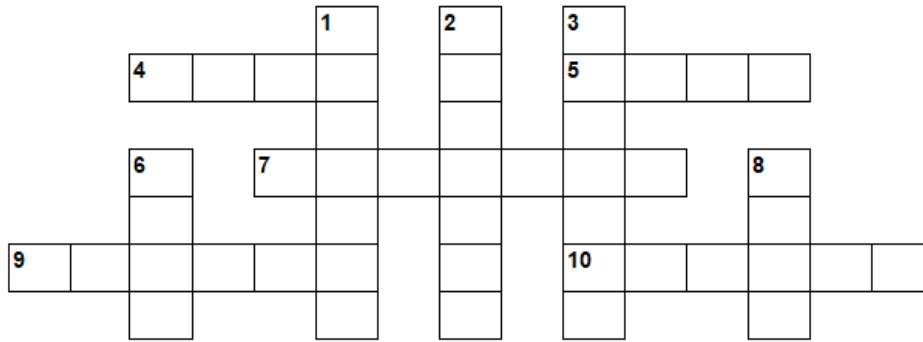
12. Які країни Південної Америки повністю або частково знаходяться в північній півкулі? _____

13. Столиці яких країн материка є морськими портами? _____

14. Укажіть країну Південної Америки найбільшу за людністю та площею? _____

15. Укажіть залежні території в Південній Америці _____

Кросворд „Населення та держави Південної Америки”

По вертикалі:

1. Кольорові руди, на які багаті Андські держави, зокрема Перу.
2. Європейці, які першими селилися на материк після його відкриття.
3. Текстильне натуральне волокно рослинного походження, батьківщиною якого є Південна Америка.
6. Столиця країни, яка відома в світі експортом бананів, какао, кави, бальсового дерева, нафти й троянд.
8. Хутро цих смугастих, пустотливих і кумедних тварин зробило їх об'єктами полювання ще в древніх індіанців; назва тварини перекладається з індіанського слова як „той, що дряпає своїми руками”.

По горизонталі:

4. Корінний народ Південної Америки.
5. Тут спостерігається висока густота населення на материк.
7. Одна з Андських держав.
9. Маражо – найбільший ... Бразилії.
10. Гаучо, кариби, араваки.

Ребуси

Завдання 1: відгадайте країну Південної Америки, яку на дві половини ділить однойменна річка.

Завдання 2: відгадайте країну Південної Америки, в якій розташована найсухіша пустеля Землі.

2.3. АВСТРАЛІЯ

2.3.1. Географічне положення та дослідження материка

Контрольні питання

1. Який материк уміщує дві Австралії? _____
2. Яка сторона горизонту „прихована” у назві материка? _____
3. Укажіть крайні точки материка _____

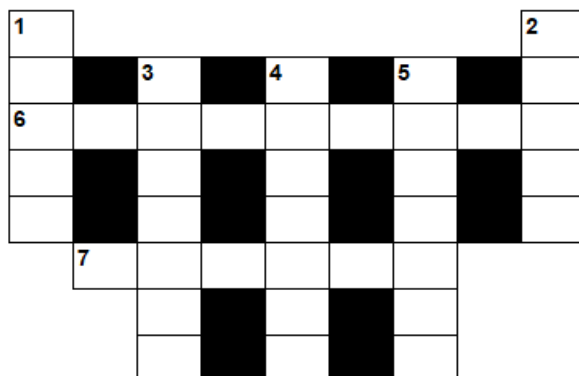
4. До якого океану належать моря Тиморське й Арафурське, що омивають північні береги Австралії? _____
5. До якого океану належать моря Коралове й Тасманове, що омивають східні береги Австралії? _____
6. Укажіть найбільші затоки Австралії _____

7. Яка протока біля берегів Австралії з'єднує Коралове й Арафурське моря? _____
8. Укажіть найбільше пасмо біогенних форм рельєфу біля узбережжя Австралії _____
9. З іменами яких мандрівників пов'язані дослідження Австралії? _____

10. Представники якої європейської нації були першими в історії відкриття материка? _____
11. Укажіть крайній мис Австралії, названий Джеймсом Куком _____

12. Який мис і півострів Австралії співзвучні? _____
13. Хто з дослідників Австралії плавав вздовж північного й північно-західного узбережжя Австралії? _____
14. Назвіть острів, назва якого походить від голландського дослідника північного узбережжя Австралії _____
15. Хто з мандрівників дослідив східне узбережжя Австралії та острови Нова Зеландія? _____
16. Яким чином історія Польщі відображена в географічній номенклатурі Австралії? _____
17. Хто з мореплавців запропонував перейменувати материк з Нової Голландії (так його називали голландці) на Австралію? _____

Кросворд „Географічне положення та берегова лінія Австралії. Історія відкриття й заселення материка”

По вертикалі:

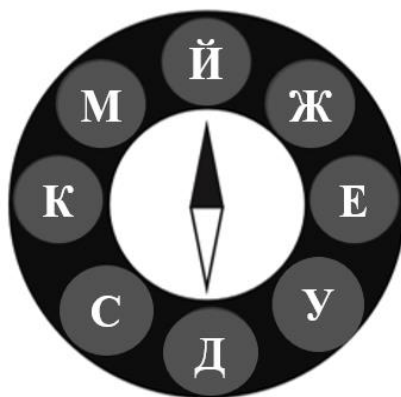
1. Ім'я мореплавця, який перший обійшов навколо материка й запропонував назвати його Австралією (до цього відкрита земля називалася Новою Голландією). 2. Ім'я голландського мореплавця, який описав північні береги Австралії. 3. Нова Зеландія. 4. Найдовша річка Австралії. 5. Руда, за видобутком якої Австралія є лідером у світі.

По горизонталі:

6. Море біля берегів Австралії. 7. З них складається Великий Бар'єрний риф.

Головоломка „З історії відкриття Австралії”

Завдання: відгадайте ім'я англійського мореплавця, який у 1770 р. відкрив східне узбережжя Австралії, о. Тасманія, Великий Бар'єрний риф. Для цього, користуючись компасом, запишіть за порядком літери відповідно до вказаних азимутів: 180°, 45°, 90°, 0°, 315°, 225°, 270°, 135°, 270°.

2.3.2. Тектонічна будова, рельєф і корисні копалини

Контрольні питання

1. Частиною якого прадавнього материка була колись Австралія? _____

2. У межах якої літосферної плити простягається Австралія? _____

3. Чому Австралія сейсмічно спокійний материк? _____

4. Оберіть правильне твердження про рельєф Австралії.
А. Середні висоти материка перевищують 500 м.
Б. Австралія – найнижчий, найбільш плоский материк.
В. Гірський рельєф поширений у західній частині материка.
Г. Гори Австралії молоді, але невисокі.
5. В які епохи горотворення сформувався Великий Вододільний хребет? _____

6. Укажіть назву й висоту найвищої гори в Австралії _____

7. Яка форма рельєфу Австралії є найнижчою частиною материка? _____

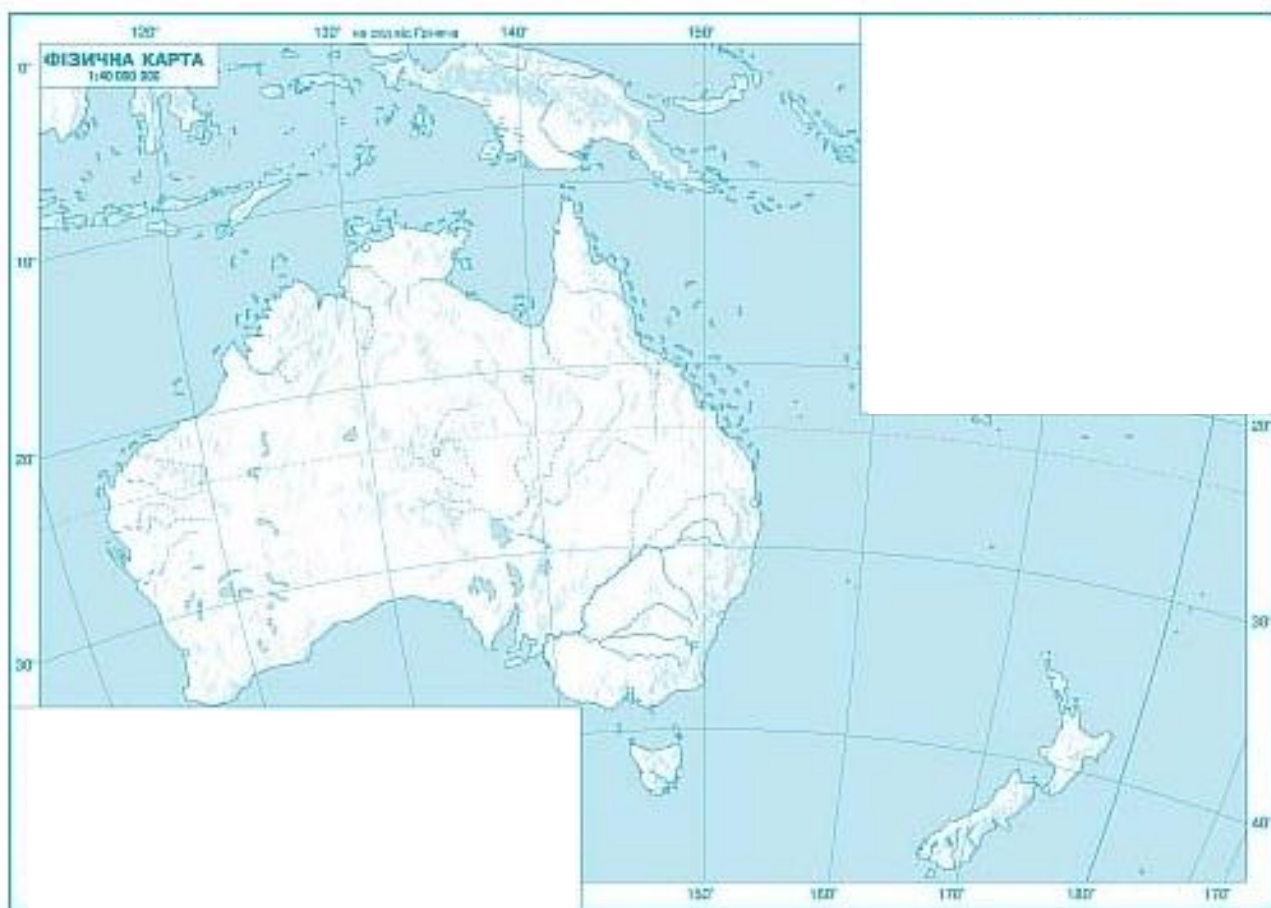
8. Чому Австралія є одним із світових лідерів за покладами залізних, нікелевих, поліметалічних, уранових руд і золота? _____

9. Де в Австралії сконцентровані поклади кам'яного вугілля? _____

10. Де в Австралії сконцентровані поклади нафти й природного газу? _____

11. Де в Австралії сконцентровані поклади бокситів? _____

18. Нанесіть на контурну карту такі географічні об'єкти Австралії: Західноавстралійське плоскогір'я, Центральна низовина, рівнина Налларбор, Великий Вододільний хребет, Великий Бар'єрний риф, півострів Арнем-Ленд, півострів Кей-Йорк, острів Тасманія, острови Нова Зеландія.

2.3.3. Клімат. Води суходолу

Контрольні питання

1. У яких кліматичних поясах простягається Австралія? _____

2. Який кліматичний пояс охоплює північну частину материка? _____

3. Упродовж яких місяців на півночі Австралії більш волого? Чому? _____

4. Який кліматичний пояс займає найбільшу площу материка? _____

5. Які дві кліматичні області виділяють у тропічному кліматі Австралії? _____

6. У яких кліматичних поясах розміщений о. Тасманія? _____

7. Як тепла Східноавстралійська течія впливає на клімат східного узбережжя материка? _____

8. Які постійні вітри мають найбільший вплив на клімат материка? _____

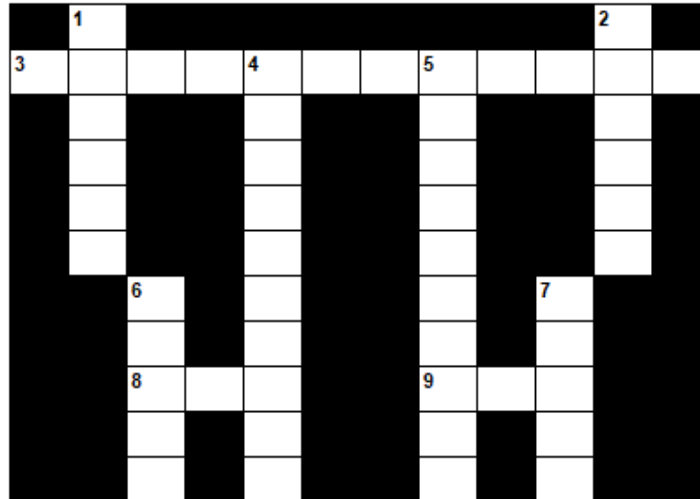
9. Укажіть найпосушливіше місце в Австралії _____

10. Укажіть найвологіше місце в Австралії _____

11. Укажіть найбільшу річкову систему Австралії _____
12. Продовжіть. Якщо в Африці – то ваді, якщо в Австралії – _____
13. Укажіть найбільше озеро Австралії _____
14. Чому озеро Ейр називають „мертвим серцем Австралії”? _____

15. Яке за генезисом оз. Ейр? _____

Кросворд „Клімат і води суходолу Австралії”

По вертикалі:

1. Найповноводніша річка Австралії. 2. Зимовий місяць в Австралії. 4. Тип зволоження на крайньому південному сході Австралії. 5. Океан, до басейну стоку якого належить основна частина Австралії. 6. Постачає вологу на материк. 7. Місяць року, коли поверхня материка сильно прогрівається.

По горизонталі:

3. Кліматичний пояс на півдні Австралії. 8. „Мертве серце Австралії”. 9. У північній частині Австралії найбільший ... падіння сонячних променів.

2.3.3. Природні зони

Контрольні питання

1. Укажіть природні зони Австралії _____

2. Укажіть найбільші пустелі Австралії _____

3. Укажіть представників тваринного й рослинного світу саван Австралії ____

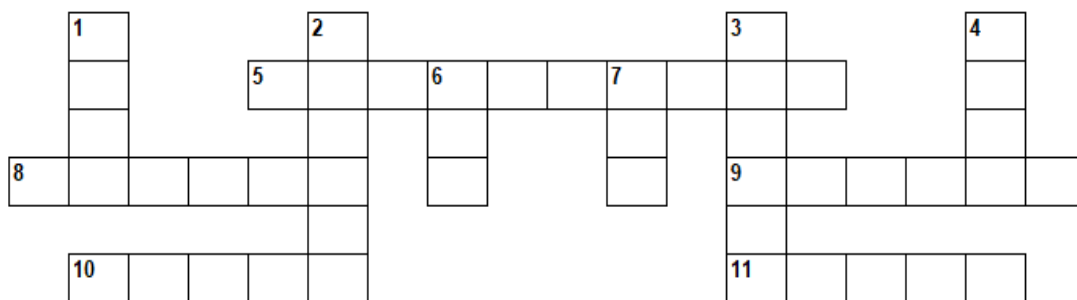
4. Укажіть представників тваринного й рослинного світу пустель Австралії ____

5. Укажіть типових представників флори й фауни Нової Зеландії _____

6. Як називають зарості колючих акацій та евкаліптів? _____
7. Укажіть найбільшого хижака на материку _____
8. Яке дерево Австралії має листя різної форми, значну висоту (до 15 м) й ширину стовбура (до 3 м) і за своїми властивостями та формою нагадує посудину для зберігання рідин? _____
9. У скільки разів лісистість Австралії менша від загальносвітового показника _____
10. Укажіть найбільшого, нелітаючого, небезпечного птаха Австралії _____

11. Як називається дерево австралійських дощових лісів, насіння якого проростає на гілках інших дерев, пускаючи коріння вниз? _____

Кросворд „Природні зони Австралії”

По вертикалі:

1. Пора року в Австралії у червні. 2. Хімічний елемент, окисли якого забарвлюють у червоний колір скелі Улуру-Ката Тьюта. 3. Міцний і безстрашний представник сумчастих, який живе в Австралії й Тасманії; найбільший із сучасних ссавців, який більшу частину свого життя проводить під землею. 4. Пора року, коли в саванах Австралії волого.

По горизонталі:

5. Скритна нічна напівводна сумчаста тварина з ряду однопрохідних, яка населяє береги невеликих річок і ставків Австралії; ця унікальна тварина є одним із символів материка й відображена на реверсі австралійської монети.

8. Плато Австралії, розміщене в зоні саван; є крупним сільськогосподарським районом країни.

9. Крайній мис Австралії, розміщений в зоні перемінно-вологих лісів.

10. Дикий австралійський собака.

11. Твердий сріблястий метал, за запасами руди якого Австралія є одним із лідерів світу; добувають у південно-західній частині материка.

2.3.5. Населення. Австралійський союз

Контрольні питання

1. Які кількість і середня густота населення в Австралії? _____

2. Яка частка корінного населення в Австралії? _____
3. До якої раси належать аборигени Австралії? _____
4. Укажіть найбільші міста Австралії _____
5. Укажіть столицю Австралії _____
6. Яка мова є державною в Австралії? _____
7. До яких країн належить Австралія за рівнем соціально-економічного розвитку? _____
8. Які частини Австралії найбільш придатні для ведення сільського господарства? _____
9. Які галузі сільського господарства в Австралії найбільш розвинені? _____

10. Які зернові культури вирощують в Австралії? _____

12. Які фрукти вирощують в Австралії? _____

13. Які типи електростанцій представлені в Австралії? _____

15. У якій частині Австралії розвинуте садівництво й виноградарство? _____

16. Які види транспорту дістали найбільший розвиток в Австралії? Чому? _____

17. Укажіть головні експортні товари Австралії _____

2.4. АНТАРКТИДА

2.4.1. Географічне положення та історія досліджень

Контрольні питання

1. У якій півкулі знаходиться більша частина Антарктиди? _____
2. У якій півкулі знаходиться Антарктичний півострів? _____
3. З іменами яких мандрівників пов'язані дослідження Антарктиди? _____

4. Який океан омиває береги Антарктиди? _____
5. Що розуміють під поняттям „Антарктика”? _____

6. Які з указаних морів названі іменами відкривачів шостого материка?
А. Веддела.
Б. Амундсена.
В. Белінсгаузена.
Г. Росса.
Д. Лазарєва.
7. Укажіть окраїнні моря Антарктиди в напрямку з заходу на схід.
А. Веддела.
Б. Дейвіса.
В. Космонавтів.
Г. Співдружності.
Відповідь: 1 – , 2 – , 3 – , 4 – .
8. Укажіть держави, наукові станції яких працюють в Антарктиді _____

9. Українська наукова станція Академік Вернадський розташована на...
А. Землі Королеви Мод.
Б. Землі Принцеси Єлизавети.
В. Антарктичному півострові.
Г. Острові Беркнер.
10. Хто відкрив Південний полюс? _____
11. Хто з українців брав участь в експедиції Р. Скотта до полюса? _____

2.4.2. Природні умови материка

Контрольні питання

1. До якого прадавнього материка входила колись Антарктида? _____
2. Яка тектонічна структура лежить в основі материка? _____

3. Яка складчастість простягається в західній частині материка? _____

4. Укажіть найвищу відмітку висоти Антарктиди _____
5. Укажіть найбільший півострів Антарктиди _____
6. Укажіть найбільший острів Антарктиди _____
7. Які гори простягаються в Антарктиді? _____

8. Який географічний об'єкт в Антарктиді називається Еребус?
А. Айсберг.
Б. Вулкан.
Г. Шельфовий льодовик.
Д. Півострів.
9. Яку товщину має льодовиковий покрив Антарктиди? _____
10. Укажіть найбільший шельфовий льодовик у світі _____
11. Який абсолютний мінімум температури повітря зафіксовано в Антарктиді?

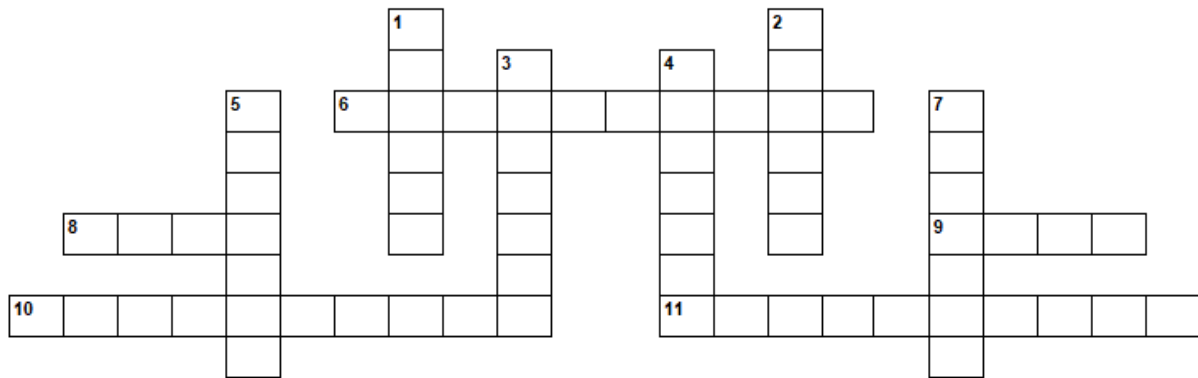
12. Як змінюється атмосферний тиск у напрямку руху від Південного полюса до периферії материка? _____
13. Які постійні вітри характерні для Антарктиди? _____

14. У яких кліматичних поясах розміщена Антарктида? _____

15. У якій природній зоні простягається Антарктида? _____

16. Які тварини є ендеміками Антарктиди? _____
17. Який птах є символом Антарктиди? _____
18. Які кити мешкають у водах Антарктики? _____

Кросворд „Загальні відомості про Антарктиду. Природа материка”

По вертикалі:

1. Найвищий гірський масив Антарктики. 2. Птах, який прилітає до берегів Антарктиди влітку; до водного середовища пристосований краще, ніж до суходолу. 3. Хижий кит, який живе у водах Антарктики. 4. Постійні вітри в прибережній смузі материка. 5. Назва англійської наукової станції в Антарктиді, яка була подарована Україні в 1995 р. 7. Море біля берегів Східної Антарктиди.

По горизонталі:

6. Південна полярна область Землі, яка включає Антарктиду, води Південного океану та острови в ньому. 8. Над Антарктидою виявлена озонова 9. У льодовиках Антарктиди зосереджено 80 % прісної ... на планеті. 10. Гора в Східній Антарктиді висотою 3630 м. 11. Один з океанів, який омиває береги Антарктиди.

2.5. ПІВНІЧНА АМЕРИКА

2.5.1. Географічне положення. Історія відкриття та освоєння

Контрольні питання

1. Яка площа материка? _____
2. Води якого океану омивають Північну Америку на півночі? _____

3. Води якого океану омивають материк на заході? _____
4. Води якого океану омивають материк на сході? _____
5. Якою протокою Північна Америка відділена від Євразії? _____
6. Який канал розділяє Північну й Південну Америки? _____
7. Укажіть найбільші затоки Північної Америки _____

8. Які морські течії рухаються поблизу материка? _____

9. Укажіть найбільші півострови материка _____

10. Укажіть найбільший острів біля берегів Північної Америки _____

11. Укажіть крайні точки (миси) материка _____

12. З іменами яких мандрівників пов'язані дослідження Північної Америки? _____

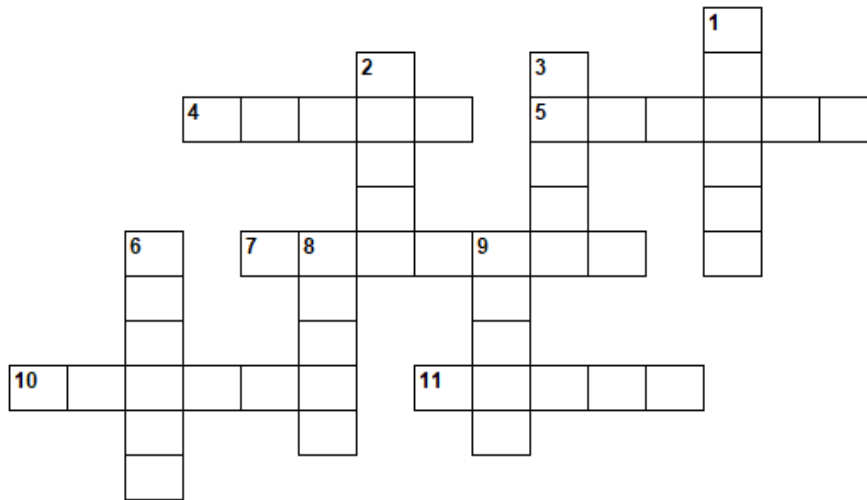
13. Хто з європейців плавав до берегів Північної Америки ще до Колумба? _____

14. У якому році Христофор Колумб відкрив Північну Америку? _____
15. Хто з мандрівників досліджував затоку Святого Лаврентія? _____

16. Хто з мореплавців відкрив о. Ньюфаундленд? _____
17. Нанесіть на контурну карту (*уміщена на наступній сторінці*) такі географічні об'єкти: затоки Гудзонова, Мексиканська, Каліфорнійська, Мексиканська, Аляска, півострови Лабрадор, Флорида, Юкатан, Каліфорнія, Аляска, острови Гренландія, Ньюфаундленд, Малі Антильські, Великі Антильські, Канадський Арктичний архіпелаг.

Кросворд „Загальні відомості про Північну Америку. Географічне положення, берегова лінія та дослідження материка”

По вертикалі:

1. Великий за площею острів у складі Канадського Арктичного архіпелагу, відкритий мореплавцем Вільямом Баффіном. 2. Вдруге після норманів відкрив о. Ньюфаундленд. 3. Острів, відкритий і названий Христофором Колумбом „Іспанським”; тут було засновано першу іспанську колонію в Новому світі. 6. Вулкан, який є найвищою точкою Каскадних гір. 8. Найменша за площею країна Північної Америки – Сент-Кітс і 9. Вікінг, який відкрив о. Гренландія.

По горизонталі:

4. Штучне русло, яке сполучає Панамську затоку й Карибське море; його перший інженерний розрахунок зроблено українцем М. Скибицьким. 5. Велика затока на північному заході Північної Америки. 7. Озеро, яке розташоване найнижче в системі Великих Американських озер. 10. Хвилі, які виникають внаслідок землетрусів в океанах; в сучасній історії Північної Америки найбільш руйнівними були на Алясці. 11. Океан, який омиває західні береги Північної Америки.

2.5.2. Тектонічна будова, рельєф і корисні копалини

Контрольні питання

1. До якого прадавнього материка колись входила Північна Америка? _____
 2. Яка платформа лежить в основі материка? _____
 3. Області яких складчастостей виникли в результаті стику Тихоокеанської та Північноамериканської літосферних плит? _____
 4. Укажіть найвищу відмітку висоти на материку _____
 5. Укажіть найменшу відмітку висоти на материку _____
 6. Укажіть найбільшу рівнину Північної Америки _____
 7. Яка рівнина Північної Америки сформувалася на молодій платформі? _____
 8. В яку епоху горотворення утворилися острови Куба, Гаїті, Ямайка? _____
 9. Які гори Північної Америки утворилися в герцинський час? _____
 10. Укажіть найбільший каньйон Північної Америки та світу _____
 11. Укажіть найдовшу печеру Північної Америки та світу _____
 12. Увідповідніть форми рельєфу Північної Америки й тектонічні структури, які їм відповідають.

А. Лаврентійська височина.	1. Герцинська складчастість.
Б. Скелясті гори.	2. Альпійська складчастість.
В. Аппалачі.	3. Канадсько-Гренландський щит.
Г. Великі рівнини.	4. Осадочний чохол давньої платформи.
	5. Мезозойська складчастість.
- Відповідь: А – , Б – , В – , Г – .
12. Які регіони Північної Америки багаті на нафту й природний газ? _____
 13. Які регіони Північної Америки багаті на золото? _____
 14. Укажіть регіони Північної Америки, у яких сконцентровані найбільші родовища залізних руд _____
 15. Нанесіть на контурну карту (*уміщена на наступній сторінці*) такі географічні об'єкти Північної Америки: Лаврентійська височина, Центральні рівнини, Великі рівнини, Примексиканська низовина, гори Кордильєри, Скелясті гори, гори Аппалачі.

2.5.3. Клімат

Контрольні питання

1. У якому напрямку зменшується кількість сонячної енергії, яка надходить на поверхню материка? _____
2. Які постійні вітри мають вплив на клімат Північної Америки? _____

3. Яким чином рельєф Північної Америки впливає на циркуляцію повітряних мас над материком? _____

4. У яких кліматичних поясах знаходиться Північна Америка? _____

5. Яка причини посушливості півострова Каліфорнія? _____

6. Укажіть кліматичні області помірного кліматичного поясу материка _____

7. У яких кліматичних поясах виділяють мусонну кліматичну область? _____

8. У якій частині материка трапляються тропічні циклони? _____

9. Укажіть найвологіше місце на материку _____

10. Укажіть найпосушливіше місце на материку _____

Завдання „Вірю/не вірю” на тему „Клімат Північної Америки”

Дайте відповіді „так” чи „ні” на запитання нижче.

1. На більшій частині материка панують мусони (_____).
2. З Арктики в Північну Америку проникають теплі й вологі повітряні маси (_____).
3. Пасати панують у північній частині Північної Америки (_____).
4. Мусони на сході материка завжди приносять суху погоду (_____).
5. Урагани в Північній Америці називають торнадо (_____).
6. „Алея торнадо” в Північній Америці простягається між Кордильєрами й Аппалачами (_____).
7. Холодна Каліфорнійська течія зумовлює посушливу й спекотну погоду (_____).
8. Гольфстрім та Аляскинська течія сприяють надходженню на материк сухих і теплих повітряних мас (_____).
9. У межах помірного кліматичного поясу Північної Америки виокремлюються три кліматичні області (_____).
10. Пустельна область тропічного поясу сформувалася на півострові Каліфорнія (_____).
11. Найменшу площу в Північній Америці займає субекваторіальний кліматичний пояс (_____).
12. У тропічному поясі Північної Америки збирають два-три врожаї сільськогосподарських культур на рік (_____).

2.5.4. Води суходолу

Контрольні питання

1. Укажіть найбільшу річку Північної Америки _____
2. Укажіть найбільшу річку басейну Північного Льодовитого океану _____

3. Укажіть найбільші північноамериканські річки басейну Тихого океану _____

4. Яка річка Північної Америки утворила мальовничий Гранд Каньйон? _____

5. Річки басейну якого океану на материку найбільш порожисті та з каньйоноподібними долинами? _____
6. Яка річка отримала назву від імені шотландського мандрівника, дослідника Північної Америки? _____
7. Укажіть найбільше прісноводне озеро Північної Америки та всієї земної кулі _____
8. Укажіть озера, які входять до системи Великих Озер _____

9. Яке походження котловин Великих Озер? _____
10. В який океан здійснюється стік Великих Американських озер? _____

11. Які озера сполучає між собою річка Ніагара? _____

12. Які за походженням озера Велике Ведмеже, Велике Невільниче, Атабаска? _____

13. Яке за походженням Велике Солоне озеро? _____
14. Увідповідніть річки Північної Америки й затоки, в які вони впадають.

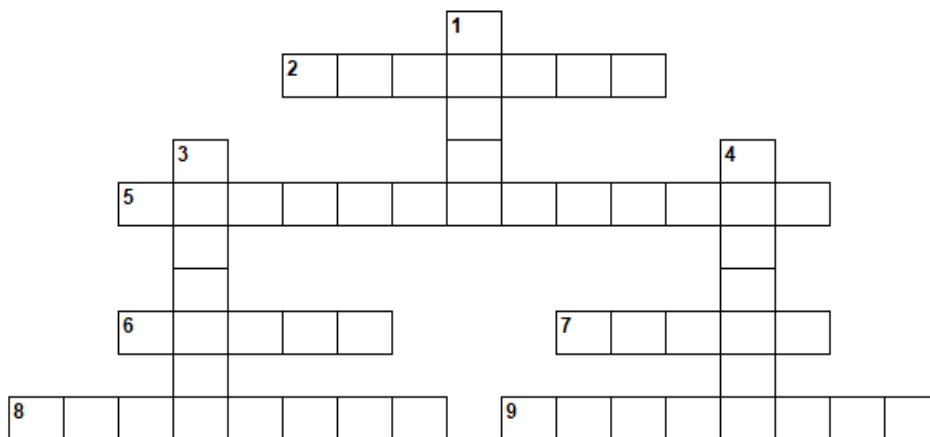
А. Міссісіпі.	1. Каліфорнійська.
Б. Колорадо.	2. Аляска.
В. Нельсон.	3. Гудзонова.
Г. Святого Лаврентія.	4. Святого Лаврентія.
	5. Мексиканська.

Відповідь: А – , Б – , В – , Г – .

15. Нанесіть на контурну (вміщена на наступній сторінці) такі водні об'єкти Північної Америки: річки Колорадо, Колумбія, Маккензі, Міссісіпі, Міссурі, Нельсон, Ніагара, Огайо, Ріо-Гранде, Святого Лаврентія, Юкон, озера Верхнє, мічиган, Гурон, Ері, Онтаріо, Велике Солоне, Велике Ведмеже, Велике Невільниче, Атабаска, Вінніпег.

Кросворд „Води суходолу Північної Америки”

По вертикалі:

1. Океан, в який несуть свої води річки Колумбія, Колорадо та Юкон.
3. Друге за об'ємом серед Великих Американських озер. 4. Переважне живлення річок Північної Америки.

По горизонталі:

2. Найбільший гірський льодовик у Північній Америці. 5. Таку назву дав другій за протяжністю річці Північної Америки Александр Маккензі. 6. Велика притока р. Міссісіпі. 7. Друге за площею серед Великих Американських озер. 8. Одне з найбільших льодовикових озер Північної Америки. 9. Річка, яка бере початок з Великого Невільничого озера.

2.5.5. Природні зони

Контрольні питання

1. Назвіть природну зону, яка відсутня в Північній Америці _____

2. У якій природній зоні знаходиться крайня північна точка материка? _____

3. У якій природній зоні розташована крайня південна точка Північної Америки? _____

4. Які природні зони знаходяться у субтропічному кліматичному поясі Північної Америки? _____

5. У якому кліматичному поясі розташована південна межа багаторічної мерзлоти на материку? _____

6. Укажіть типових представників флори й фауни тундри та лісотундри Північної Америки _____

7. Укажіть типових представників флори й фауни тайги Північної Америки _____

8. Укажіть типових представників флори й фауни мішаних лісів Північної Америки _____

9. Укажіть типових представників флори й фауни широколистих лісів Північної Америки _____

10. Укажіть типових представників флори й фауни перемінно-вологих лісів Північної Америки _____

11. Укажіть типових представників флори й фауни гірських районів Північної Америки _____

12. У яких горах Північної Америки висотна поясисть ландшафтів представлена найповніше? _____

Завдання „Продовжіть речення” на тему „Рослинність і тваринний світ природних зон Північної Америки. Охорона природи”

1. Природна зона Північної Америки, в якій майже відсутній ґрунтовий покрив, – це _____
2. Природна зона, яка є царством оленів, вівцебиків, лемінгів, – це _____
3. „Господарем” Арктики вважається _____
4. Зону хвойних лісів називають _____
5. Найбільш заболоченою природною зоною Північної Америки є _____
6. Канадським бальзамом називають _____
7. Найбільшим реліктовим деревом Північної Америки є _____
8. Мамонтове дерево по-іншому зветься _____
9. Ведмідь гризлі живе в _____
10. Тюльпанове дерево росте в природній зоні _____
11. Алігатори й колібри є типовими представниками природної зони _____
12. Байбак, койот, бізони населяють природну зону _____
13. Цереуси ростуть в природній зоні _____
14. Кількість ландшафтних поясів у горах залежить від _____
15. Найстарішим у Північній Америці й найпершим у світі національним парком є _____
16. У пустелі Мохаве розміщений національний парк _____
17. Головним об’єктом охорони в Національному парку „Мамонтова печера” є _____
18. Найдовша печера в Північній Америці та світі знаходиться в _____
19. Популяція бізонів охороняється національному парку _____
20. У долині р. Колорадо створено національний парк _____

2.5.6. Населення та держави континенту

Контрольні питання

1. Яка чисельність населення Північної Америки? _____
2. Укажіть корінні народи Північної Америки _____

3. Яку частку населення материка становлять корінні народи? _____
4. Де зараз в Північній Америці проживає найбільше корінних народів? _____

5. Представники яких народів європеїдної раси першими колонізували материк? _____

6. Укажіть найбільш поширені державні мови в країнах континенту _____

7. У якій частині материка найбільша густота населення? _____

8. Які високорозвинені країни світу розташовані на континенті? _____

9. Укажіть найбільші міста США _____

10. Укажіть найбільш відомі торговельні марки США _____

11. Укажіть найбільші міста Канади _____

12. Укажіть міжнародну спеціалізацію Канади на світовому ринку _____

13. Укажіть найбільші міста Мексики _____

14. Укажіть міжнародну спеціалізацію Мексики на світовому ринку _____

Чайнворд „Населення та держави Північної Америки”

Завдання: дайте відповіді на запитання, уміщені нижче. Впишіть відгадані слова в клітинки чайнворда. Ланцюг слів будується методом стикування: слово, першу літеру якого вписано в клітинку 1, останньою літерою повинно закінчитися в клітинці 2, а наступне слово має розпочатися з цієї літери (і так до закінчення).

8							9			10							11
			1					2								3	
7					6					5						4	

1. Півострів Північної Америки, на якому існувала цивілізація майя.
2. Країна між Тихим океаном і Карибським морем. 3. Частина світу, відмежована від Північної Америки Беринговою протокою. 4. Острівна держава в Карибському морі, яка входить до складу Британської Співдружності. 5. Ім'я флорентійського мореплавця, завдяки якому отримав свою назву Американський континент. 6. Столиця Канади. 7. Південні атапаски. 8. Корінний народ Північної Америки. 9. Традиційні будинки ескімосів. 10. Слов'янський народ, який за чисельністю переважає корінне населення (індіанці, ескімоси) Канади. 11. Азійська країна, яка звучить в назві регіону, що розташований в Карибському басейні й складається з Великих Антильських, Малих Антильських і Багамських островів.

2.6. ЄВРАЗІЯ

2.6.1. Географічне положення. Історія відкриття та освоєння

Контрольні питання

1. Які частини світу розрізняють в Євразії? _____
2. Укажіть крайні точки (миси) материка _____

3. Які водні об'єкти розділяють Євразію та Африку? _____

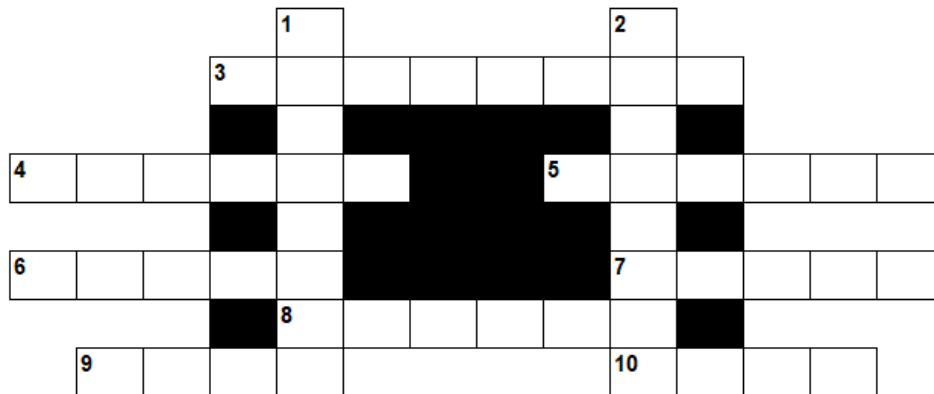
4. Яка протока розділяє Євразію та Північну Америку? _____
5. З іменами яких мандрівників пов'язані дослідження Євразії? _____

6. Який із цих вчених вивчав і Південну Америку, і Євразію? _____

7. Хто з цих вчених вивчав природу Східноєвропейської та Західносибірської рівнин? _____
8. Хто з цих вчених здійснив подорож з Європи до Персії (сучасний Іран), Індії, Туреччини? _____
9. Укажіть дослідників Центральної Азії _____
10. Хто з дослідників Євразії вивчав її південно-східне узбережжя, Філіппінські, Зондські острови, острови Нова Гвінея? _____

11. Нанесіть на контурну карту (*уміщена на наступній сторінці*) географічні об'єкти Євразії. Моря: Північне, Балтійське, Баренцове, Карське, Лаптевих, Східносибірське, Берингове, Охотське, Японське, Жовте, Східнокитайське, Південнокитайське, Аравійське, Червоне, Середземне, Чорне, Азовське. Затоки: Біскайська, Бенгальська, Перська. Протоки: Гібралтарська, Ла-Манш, Берингова. Півострови: Піренейський, Скандинавський, Таймир, Чукотський, Камчатка, Корея, Індокитай, Індостан, Аравійський, Мала Азія, Балканський, Апеннінський. Острови: Ірландія, Велика Британія, Ісландія, Нова Земля, Північна Земля, Японські, Філіппінські, Великі Зондські, Шрі-Ланка, Кіпр, Крит, Сицилія, Сардинія.
12. Нанесіть на контурну карту (*уміщена на наступній сторінці*) географічну межу між Європою та Азією по таких об'єктах: Уральські гори – річка Емба – північне узбережжя Каспійського моря – Кумо-Маницька западина – південне узбережжя Азовського моря – Керченська протока – Чорне море – протока Босфор – Мармурове море – протока Дарданелли.

Кросворд „Євразія: загальні відомості, географічне положення та берегова лінія, відкриття та дослідження окремих регіонів”

По вертикалі:

1. Крайній східний мис Євразії. 2. Море біля берегів Євразії, у назві якого є сторона горизонту.

По горизонталі:

3. Крайній північний мис материка. 4. Данський морський офіцер, ім'ям якого названа протока між Євразією та Північною Америкою. 5. Річка Сибіру, вперше описана землепрохідцями у XVII ст. 6. Італійський мандрівник, який жив у XIII ст. і залишив нащадкам опис своєї сухопутної подорожі до Китаю. 7. „Кольорове” внутрішнє море Євразії. 8. Третє за площею озеро Європи. 9. Крайній західний мис Євразії. 10. Річка, яка розділяє Європу та Азію.

2.6.2. Тектонічна будова, рельєф і корисні копалини

Контрольні питання

1. Частиною якого прадавнього материка була колись Євразія? _____

2. На яких літосферних плитах розміщена Євразія? _____

3. Які молоді складчасті пояси простягаються на материку? _____

4. Укажіть давні платформи Євразії _____

5. Укажіть молоді платформи Євразії _____

6. Укажіть найвищу відмітку висоти на материку _____
7. Укажіть найменшу відмітку висоти на материку _____
8. Яка рівнина займає основну частину території України? _____

9. На якій рівнині знаходиться р. Об? _____
10. На якій тектонічній структурі сформувалося Середньосибірське плоскогір'я? _____
11. Яка форма рельєфу сформувалася на Індостанській платформі? _____

12. Підкресліть у переліку молоді складчасті гори Євразії: Альпи, Уральські, Кавказ, Тянь-Шань, Гімалаї, Карпати, Скандинавські.
13. Родовища якої паливної корисної копалини найчастіше приурочені до герцинської складчастості? _____
14. На шельфі яких морів Євразії сформувалися потужні родовища нафти й природного газу? _____

15. Які корисні копалини добувають у Перській затоці? _____

16. Чому півострів Індостан багатий на рудні корисні копалини? _____

15. Де розміщується найбільший у світі „олов'яний пояс”? _____

**Завдання „Вірю/не вірю” на тему „Тектонічна будова, рельєф і корисні
копалини Євразії”**

Дайте відповіді „так” чи „ні” на запитання нижче.

1. У складі Євразії є Індо-Австралійська літосферна плита (_____).
2. У складі Євразії є Північноамериканська літосферна плита (_____).
3. Усі давні платформи Євразії є залишками давнього материка Євразія (_____).
4. Найбільшою молодого платформого Євразії є Західносибірська (_____).
5. Найбільшою давнього платформого Євразії є Туранська (_____).
6. Діючі вулкани Етна, Везувій, Ключевська Сопка належать до поясу зіштовхування літосферних плит (_____).
7. Діючі вулкани Ісландії утворені внаслідок розсування літосферних плит (_____).
8. Найбільшою низовиною світу, розташованою нижче рівня моря, є Прикаспійська (_____).
9. Індо-Гангська низовина утворена на Індійській платформі (_____).
10. Піренеї, Альпи, Кавказ є давніми горами (_____).
11. Останній льодовиковий період в Євразії був 10000 років тому (_____).
12. Моренні відклади поширені на Східноєвропейській рівнині (_____).
13. На берегах Перської затоки поширені поклади кам'яного вугілля (_____).
14. До виступів фундаменту платформ Євразії приурочені руди чорних металів (_____).
15. Півострови Індокитай і Малакка багаті на поклади олова (_____).

2.6.3. Клімат

Контрольні питання

1. Які постійні вітри приносять на материк морські вологі повітряні маси, сформовані над Атлантичним океаном _____
2. У якій частині Євразії панують мусони? _____
3. Де знаходиться полюс холоду в Євразії? _____
4. Укажіть найвологіше місце в Євразії і на земній кулі _____

5. У яких кліматичних поясах Євразії панують арктичні повітряні маси _____

6. Який кліматичний пояс простягається в межах Південної Європи? _____

7. У якому кліматичному поясі розташована крайня південна точка материка? _____

8. Укажіть тип клімату Євразії, для якого характерна значна річна амплітуда температури повітря.
А. Субтропічний середземноморський.
Б. Континентальний помірний.
В. Морський помірний.
Г. Екваторіальний.
9. Укажіть регіони Євразії, де панує континентальний помірний тип клімату

10. Укажіть тип клімату Євразії, для якого характерні найменші коливання температури повітря впродовж доби _____
11. Який кліматичний пояс в Євразії не має суцільної смуги поширення через материк? _____

12. Чому на півострові Індокитай та на більшій частині півострова Індостан сформувався субекваторіальний, а не тропічний кліматичний пояс? _____

13. Укажіть течії, які пом'якшують клімат узбереж материка _____

Завдання „Вірю/не вірю” на тему „Клімат Євразії”

Дайте відповіді „так” чи „ні” на запитання нижче.

1. Євразія знаходиться у всіх теплових і кліматичних поясах Землі (_____).
2. Найбільше на формування клімату Євразії впливають пасати (_____).
3. Континентальність клімату Євразії зростає з півдня на північ (_____).
4. Холодне й сухе арктичне повітря приносять західні вітри (_____).
5. Літні мусони приносять на материк опади (_____).
6. Мусони найчастіше проявляють себе в західній частині материка (_____).
7. „Полюс дощу” земної кулі знаходиться в Євразії (_____).
8. У передгір'ях Гімалаїв випадає майже у двадцять разів більше опадів, ніж в Україні (_____).
9. Найнижчу температуру на Землі зафіксовано в Євразії (_____).
10. На клімат узбереж материка суттєво впливають морські течії (_____).
11. На переміщення повітряних мас над Євразією найбільше впливають Гімалаї, Альпи, Кавказ, Уральські гори (_____).
12. Найменше опадів на материку випадає в Центральній Азії (_____).
13. Найбільшу площу в Євразії охоплює помірний кліматичний пояс (_____).
14. Півострови Піренейський, Апеннінський і Мала Азія розташовані в субтропічному кліматичному поясі (_____).
15. Півострови Індостан та Індокитай розташовані в тропічному кліматичному поясі (_____).
16. Крайня південна точка материка знаходиться в екваторіальному кліматі (_____).
17. Дві крайні точки материка знаходяться в арктичному кліматичному поясі (_____).
18. Виділяють п'ять кліматичних областей помірного поясу Євразії (_____).
19. Полюс холоду північної півкулі знаходиться в арктичному кліматичному поясі Євразії (_____).
20. Течія Куросіо осушує клімат Японських островів (_____).

2.6.4. Води суходолу

Контрольні питання

1. Укажіть найдовшу річку Євразії _____
2. Укажіть найповноводнішу річку Євразії _____
3. Укажіть найдовшу річку Європи _____
4. Укажіть найповноводнішу річку Європи _____
5. Укажіть найбільшу річку внутрішнього стоку на материку _____
6. Які річки впадають в Аральське море? _____

7. Гирло якої річки Євразії розташоване нижче рівня Світового океану? _____

8. До басейну якого океану належать річки Дніпро, Дунай, Рейн? _____
9. Укажіть найдовшу річку басейну Північного Льодовитого океану _____

10. Укажіть найповноводнішу річку басейну Північного Льодовитого океану _____

11. У який океан несуть свої води річки Амур, Хуанхе, Янцзи? _____
12. Укажіть найбільші річки Євразії, які несуть свої води в Індійський океан _____

13. Укажіть найглибше озеро Євразії та світу _____
14. Якого походження озеро Байкал? _____
15. Якого походження Каспійське озеро? _____
16. Укажіть приклади льодовикових озер Європи _____

17. Які гори Євразії вкриті льодовиками? _____

18. Де є покривні льодовики в Євразії? _____

19. До якої паралелі простягається межа багаторічної мерзлоти в Євразії? _____

20. Позначте на контурній карті (вміщена на наступній сторінці) такі водні об'єкти Євразії: річки Дунай, Дніпро, Рейн, Лена, Єнісей, Об, Амур, Хуанхе, Янцзи, Меконг, Ганг, Інд, Тигр, Євфрат, Волга, озера Ладозьке, Байкал, Аральське, Каспійське.

Криптограма „Води суходолу Євразії”

Завдання 1: з перших літер зашифрованих у клітинках слів прочитайте найбільшу річку басейну Балтійського моря. Щоб розв’язати криптограму, треба, насамперед, знайти відповіді на поставлені нижче запитання. Кожній букві слова-відгадки присвоєно цифру. У клітинки графічної частини завдання необхідно вписати букву, яка відповідає цифрі. Чим більше слів-відгадок на поставлені запитання буде знайдено, тим легше буде відтворити зашифровані в клітинках слова. Коли в клітинки будуть вписані всі відгадані слова, то за їхніми першими літерами можна буде прочитати відповідь на основне питання криптограми.

Запитання:

- 1) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 – річка Східної Європи, яка впадає в Чорне море;
- 2) 8, 9, 10, 11, 12, 9 – так називають найбільше за площею озеро Європи;
- 3) 13, 14, 8 – дуже подрібнена, розтерта земля попелястого кольору, яку несе в своїх водах Хуанхе, забарвлюючи Жовте море;
- 4) 4, 6, 15, 9, 2 – найбільше озеро на Кавказі.

15	11	8	12	9
----	----	---	----	---

3	2	10
---	---	----

4	2	3	12	11	15	6
---	---	---	----	----	----	---

8	3	5	11
---	---	---	----

9	13	14	7
---	----	----	---

Завдання 2: увідповідніть розшифровані в клітинках слова та їхні визначення:

1. Річка басейну Індійського океану – _____
2. Річка, яка сформувала потужну дельту на Прикаспійській низовині, – _____
3. Переважаюче живлення річок помірно-континентального клімату Євразії – _____
4. Річка басейну Тихого океану, яка є кордоном між двома країнами, – _____
5. Пора року, коли річки Амур, Хуанхе, Янцзи, Інд і Ганг найбільш повноводні, – _____

2.6.5. Природні зони

Контрольні питання

1. Яка природна зона Євразії має найбільш багатий органічний світ? _____

2. Назвіть представників флори й фауни тундри й лісотундри Євразії _____

3. Які рослини й тварини населяють хвойні ліси (тайгу)? _____

4. Які рослини й тварини населяють мішані ліси? _____

5. Які рослини й тварини населяють широколисті ліси? _____

6. Які рослини й тварини населяють субтропічне Середземномор'я? _____

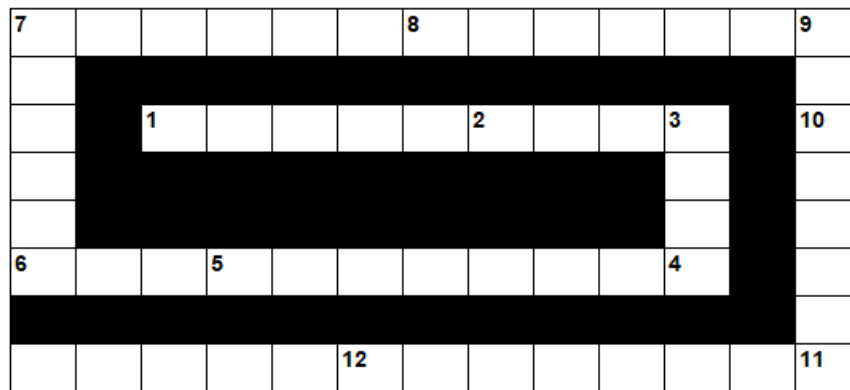
7. Укажіть типових представників флори й фауни Аравійського півострова _____

8. Які тварини живуть у високогір'ях субтропічного поясу Євразії? _____

9. В якому океані, що омиває Євразію, водяться морська свиня та котяча акула? _____

10. Пальма-корифа та цейлонський лорі – це представники _____
А. Зондських островів,
Б. Китаю.
В. о. Шрі-Ланка.
Г. о. Сахалін.
Д. о. Ісландія.

Чайнворд „Природні зони Євразії. Охорона природи”

1. Тип рослинності у субтропічному Середземномор'ї, який представлений невисокими посухостійкими деревами та чагарниками. 2. Природна зона, в якій сформувалися найкращі у світі ґрунти – чорноземи. 3. Природний національний парк на території двох країн, в якому охороняються мішані ліси та їхня фауна – Біловезька 4. Квітучий чагарник в кам'янистих пустелях Євразії. 5. Вічнозелений чагарник, батьківщиною якого є Середземномор'я; продовжує своє „життя” у наших борщах, супах та інших стравах. 6. Типовий птах хвойних і мішаних лісів Євразії; важливий мисливський птах з делікатесним м'ясом. 7. Хижа кішка пустель, назва якої перекладається з тюркської як „чорне вухо”. 8. Великий, плямистий хижак родини котячих, який зазвичай веде нічний спосіб життя і найчастіше мешкає в зонах саван і рідколісся, перемінно-вологих лісів, вологих екваторіальних лісів Євразії. 9. Типове дерево мішаних і широколистяних лісів Євразії. 10. Найвища на Землі трава, яка дуже швидко росте в перемінно-вологих лісах Євразії. 11. небезпечний павук степової зони Євразії. 12. Заболочена, безліса, холодна природна зона Євразії.

2.6.6. Населення та держави континенту

Контрольні питання

1. Населення якої раси переважає в Євразії? _____
2. Населення якої раси переважає в Азії? _____
3. У якій частині Євразії проживає найбільше представників негроїдної раси?

4. Які народи материка є найчисельнішими? _____

5. Яка мовна сім'я є найчисельнішою в Євразії? _____
6. До якої мовної сім'ї та мовної групи належать українці? _____

7. До якої мовної групи належать німці, англійці, шведи, норвежці? _____
8. До якої мовної групи належать французи, італійці, іспанці, румуни? _____
9. Укажіть країни, які мають вихід до Каспійського моря _____

10. Які країни омиваються водами Чорного моря? _____

11. Які країни Євразії розташовані і в Європі, і в Азії? _____

12. Які країни Євразії перетинає Полярне коло? _____
13. Які країни Євразії перетинає Північний тропік? _____

14. Через яку країну Євразії проходить екватор? _____
15. Які країни Євразії повністю або частково знаходяться в західній півкулі? _____

16. Підкресліть із переліку країну, в якій місцевий час буде більшим? Румунія, Монголія, Іран, Фінляндія, Франція, Канада.
17. Підкресліть із переліку країну, в якій тривалість дня влітку буде найбільшою? Іран, Греція, Казахстан, Швеція, Мексика, Чад, США.

Завдання „Вірю/не вірю” на тему „Населення і держави Євразії”

Дайте відповіді „так” чи „ні” на запитання нижче.

1. Густота населення в Євразія найменша з усіх материків (_____).
2. Серед представників людських рас в Євразії переважають європеїди (_____).
3. Представники негроїдні раси живуть переважно в Сибіру (_____).
4. Найчисленнішими народами Євразії є китайці та гіндустанці (_____).
5. На території Євразії розміщена 91 незалежна держава (_____).
6. Найменшою країною Євразії є Люксембург (_____).
7. До складу „Великої сімки” входять п’ять держав Євразії (_____).
8. Серед країн Євразії, які не є нашими сусідами, найбільше українців проживає в Казахстані (_____).
9. Евенки, ханти та якути живуть в Сибіру (_____).
10. Найбільшу концентрацію міст-мільйонерів в Євразії мають Індія та Китай (_____).
11. На політичній карті Євразії упродовж останнього десятиріччя змінилася назва однієї країни та столиця однієї держави (_____).
12. В Європі залишилася одна колонія – Гібралтар, яка належить Великій Британії (_____).
13. В Євразії є три країни, які простягаються в Європі й Азії (_____).
14. Індонезія простягається в північній і південній півкулях Землі (_____).
15. В азійській частині Євразії зосереджено більше держав, ніж в європейській (_____).

РОЗДІЛ 3. ПРИРОДА ОКЕАНІВ ЗЕМЛІ

3.1. ЗАГАЛЬНІ РИСИ ТА ОСОБЛИВОСТІ АКВАТОРІЙ СВІТОВОГО ОКЕАНУ

Контрольні питання

1. Яку частку площі земної поверхні займає Світовий океан? _____
2. Оберіть правильний перелік складових Світового океану.
А. Океани, моря, затоки, протоки.
Б. Океани, моря, річки, озера.
В. Океани, моря, річки, болота.
Г. Океани, моря, поверхневі води суходолу.
3. У якому океані знаходиться найбільше морів? _____
4. Які з названих річок належать до басейну Північного Льодовитого океану?
А. Маккензі.
Б. Амур.
В. Юкон.
Г. Урал.
Д. Іртиш.
Е. Алдан.
5. Які з названих річок належать до басейну Індійського океану?
А. Оранжева.
Б. Євфрат.
В. Замбезі.
Г. Меконг.
Д. Муррей.
Е. Лімпопо.
6. Які з названих річок належать до басейну Атлантичного океану?
А. Ніл.
Б. Колорадо.
В. Волга.
Г. Святого Лаврентія.
Д. Індігірка.
Е. Оріноко.
7. Які з названих річок належать до басейну Тихого океану?
А. Хуанхе.
Б. Парана.
В. Колумбія.
Г. Фрейзер.

- Д. Конго.
Е. Атабаска.
8. Які з названих річок належать до безстічних областей?
А. Ангара.
Б. Сирдар'я.
В. Шарі.
Г. Муррей.
Д. Волга.
Е. Нігер.
9. У якому океані спостерігається найбільша висота припливів? _____

10. Укажіть найбільшу за площею затоку _____
11. Укажіть найбільшу затоку Північного Льодовитого океану _____

12. Укажіть моря Атлантичного океану.
А. Баренцове.
Б. Лігурійське.
В. Баффіна.
Г. Карибське.
Д. Іонічне.
Е. Біле.
13. Укажіть моря Тихого океану.
А. Берингове.
Б. Саргасове.
В. Арафурське.
Г. Коралове.
Д. Чукотське.
Е. Молукське.
14. Укажіть моря Індійського океану.
А. Банда.
Б. Тіморське.
В. Тасманове.
Г. Аравійське.
Д. Південнокитайське.
Е. Сулавесі.
15. Укажіть моря Північного Льодовитого океану.
А. Північне.
Б. Норвезьке.
В. Бофорта.

- Г. Охотське.
Д. Карське.
Е. Берингове.
16. Які з названих мисів Євразії омиваються Тихим океаном або його морями?
А. Дежньова.
Б. Челюскін.
В. Лопатка.
Г. Піай.
Д. Камау.
Е. Наварін.
17. Які з названих мисів омиваються водами Атлантичного океану чи його морів?
А. Сент-Чарльз.
Б. Нордкін.
В. Сарич.
Г. Кабу-Бранку.
Д. Мерчісон.
18. Які з островів розташовані в Тихому океані?
А. Філіпінські.
Б. Врангеля.
В. Кергелен.
Г. Галапагос.
Д. Сейшельські.
Е. Королеви Шарлотти.
19. Які з перелічених котловин розміщені в Атлантичному океані?
А. Капська.
Б. Белінсгаузена.
В. Лофотенська.
Г. Канарська.
Д. Аргентинська.
Е. Гренландська.
20. Які з названих країн омиваються водами Індійського океану та його морів?
А. Лівія.
Б. Сомалі.
В. Камбоджа.
Г. Непал.
Д. Ірак.
Е. Мозамбік.

21. У яких із названих морів середньорічна температура води перевищує 20°C?
А. Японське.
Б. Арафурське.
В. Мармурове.
Г. Південнокитайське.
Д. Веддела.
22. У яких затоках середньорічна температура води перевищує 20°C?
А. Гвінейська.
Б. Біскайська.
В. Сіамська.
Г. Бенгальська.
Д. Велика Австралійська.
23. Чому в Гвінейській затоці вода має нижчу солоність, ніж навколишні води Атлантичного океану? _____
24. Узбережжя яких країн омивають води з найнижчою у Світовому океані солоністю? _____

25. Навколо якого материка солоність вод Світового океану найвища? _____

26. У яких морях видобувають перли?
А. Норвезьке.
Б. Червоне.
В. Південнокитайське.
Г. Коралове.
Д. Японське.
27. Укажіть моря й затоки, які є головними районами радіаційного забруднення у Світовому океані _____

29. Оберіть річку, яка впадає в Тихий океан.
А. Меконг
Б. Амазонка
В. Конго
Г. Інд
30. Оберіть море, в яке впадають річки Об та Єнісей.
А. Баренцове.

- Б. Жовте.
- В. Карське.
- Г. Карибське.

31. Оберіть протоку, яка сполучає Чукотське й Берингове моря.

- А. Берингова.
- В. Дрейка.
- Г. Карські Ворота.
- Д. Гібралтарська.

32. Оберіть затоку, в яку впадає р. Міссісіпі.

- А. Гудзонова.
- Б. Мексиканська.
- В. Гвінейська.
- Г. Бенгальська.

33. Яка з указаних течій є холодною?

- А. Гольфстрім.
- Б. Канарська.
- В. Куросіо.
- Г. Бразильська.

34. Які з указаних течій є теплими?

- А. Антильська.
- Б. Лабрадор.
- В. Північнотихоокеанська.
- Г. Перуанська.
- Д. Сомалійська.

38. Подорожуючи за якою течією можна здійснити навколосвітню подорож? _

39. Яка з течій має найбільший вплив на клімат Європи? _____

40. Які з течій впливають на формування пустель на західних узбережжях материків? _____

41. Назви яких із течій однойменні назвам країн, береги яких вони омивають? _____

42. У якому напрямку рухаються течії в північній півкулі: за годинниковою стрілкою чи проти? Чому? _____

3.2. ТИХИЙ ОКЕАН

Контрольні питання

1. Укажіть площу Тихого океану _____
2. Укажіть найбільшу затоку Тихого океану _____
3. У якій частині океану зосереджена найбільша кількість островів? _____

4. Укажіть імена мореплавців XVI–XX ст., з якими пов'язане освоєння Тихого океану _____

5. Укажіть тектонічні плити Тихого океану _____

6. Чому на периферії Тихого океану виникло „Вогняне кільце”? _____

7. Укажіть серединно-океанічні хребти Тихого океану _____

8. Які вітри впливають на циркуляцію водних мас Тихого океану? _____

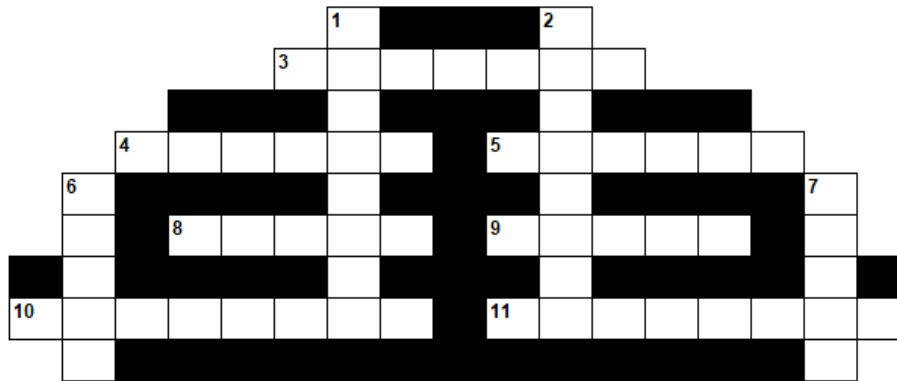
9. Дайте визначення поняття „Океанія” _____

10. Укажіть найбільші острови Океанії та їхнє походження _____

11. Укажіть найпоширенішу рослину островів Океанії _____
12. Які острови Океанії найбільше задіяні в міжнародному туризмі? _____

13. Оберіть ім'я мореплавця, який здійснив три експедиції в Тихий океан, першим із європейців дослідив і описав східне узбережжя Австралії, Гавайські острови, вперше пройшов навколо Нової Зеландії.
А. Б. Діаш.
Б. Дж. Кук.
В. А. Тасман.
Г. Ф. Магеллан.

Кросворд „Тихий океан”

По вертикалі:

1. Назвав океан Тихим. 2. Море біля берегів Австралії. 6. Найбільший кит у водах Світового океану; раніше був дуже поширеним у Беринговому морі. 7. Основна причина виникнення морських течій.

По горизонталі:

3. Наш співвітчизник, адмірал, вчений, кораблебудівник, вивчав північні райони Тихого океану, здійснив навколосвітню експедицію на кораблі „Витязь”. 4. Інша назва жолоба Рюкю. 5. Руйнівний тропічний ураган, типовий для північно-західної частини Тихого океану. 8. Ім’я нідерландського мореплавця, який зібрав чимало відомостей про природу Тихого океану, відкрив острови Нової Зеландії, Тасманію, Тонга, Фіджі. 9. Другий за глибиною жолоб Тихого океану, який знаходиться в зоні найвищої сейсмічності на планеті через найшвидший рух літосферних плит тут. 10. Велика підводна котловина в південно-західній частині Тихого океану. 11. Один із найглибших жолобів Тихого океану, утворений в результаті зіштовхування Індо-Австралійської та Тихоокеанської літосферних плит.

3.3. АТЛАНТИЧНИЙ ОКЕАН

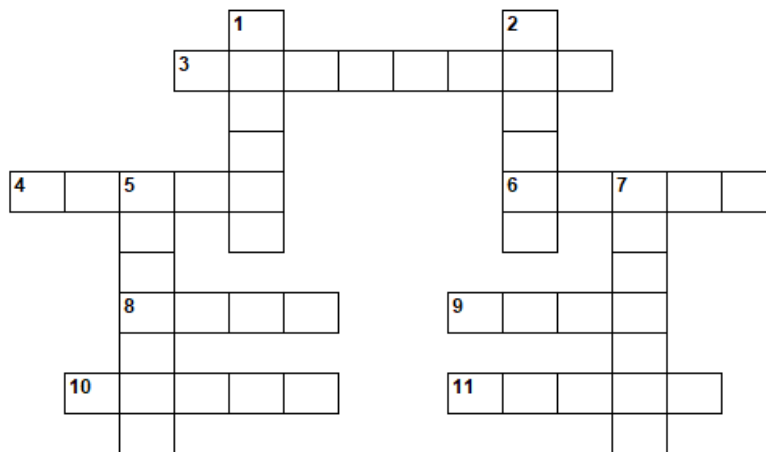
Контрольні питання

1. Укажіть площу Атлантичного океану _____
2. Укажіть найбільшу затоку Атлантичного океану _____
3. Як раніше називали Атлантичний океан? _____
4. У якій затоці Атлантичного океану спостерігається найвища висота припливів? _____
5. Укажіть імена мореплавців XV–XX ст., з якими пов'язане освоєння Атлантичного океану _____
6. У яких морях Атлантики зосереджені найбільші площі шельфу? _____
7. Яка форма рельєфу дна Атлантичного океану ділить його майже навпіл? _____
8. У яких кліматичних поясах зосереджена більша частина океану? _____
9. Чому температура поверхневих водних мас Атлантичного океану нижча, ніж Тихого? _____
10. Укажіть акваторії Атлантичного океану з найвищою солоністю _____
11. Укажіть море Атлантичного океану, яке не має берегів _____
12. В якому кліматичному поясі органічний світ Атлантичного океану найбагатший? _____
13. Які корисні копалини добувають із дна Атлантичного океану? _____
14. Увідповідніть акваторії Атлантичного океану з кліматичними поясами, в яких вони розміщені.

А. Іонічне море.	1. Екваторіальний.
Б. Балтійське море.	2. Субтропічний.
В. Гвінейська затока.	3. Помірний.
Г. Саргасове море.	4. Тропічний.
	5. Субарктичний.
15. Увідповідніть акваторії Атлантичного океану й річки, які в них впадають.

А. Чорне море.	1. Ніл.
Б. Середземне море.	2. Дунай.
В. Мексиканська затока.	3. Міссісіпі.
Г. Біскайська затока.	4. Луара.
	5. Рейн.

Кросворд „Атлантичний океан”

По вертикалі:

1. Жолоб у Карибському морі. 2. Глибоководний жолоб в Атлантичному океані біля екватора. 5. Держава Південної Америки на узбережжі Атлантичного океану. 7. Острівна держава в Карибському морі, яка включає однойменний острів вулканічного походження.

По горизонталі:

3. Море Атлантичного океану, яке омиває однойменний півострів Північної Америки. 4. Агресивна риба, яка найчастіше живе у тропічних і субтропічних водах Атлантики. 6. Африканська річка, яка належить до басейну Атлантичного океану. 8. Африканська країна, яка омивається водами Гвінейської затоки Атлантичного океану. 9. Мис на однойменному острові Південної Америки, від якого проводять межу між Тихим і Атлантичним океанами. 10. Екваторіальна держава Африки на узбережжі Гвінейської затоки Атлантичного океану. 11. Затока з найбільшими припливами в Атлантиці.

3.4. ІНДІЙСЬКИЙ ОКЕАН

Контрольні питання

1. Укажіть площу Індійського океану _____
2. Укажіть найбільшу затоку Індійського океану _____
3. Укажіть імена мореплавців XV–XX ст., з якими пов'язане освоєння Індійського океану _____
4. Укажіть літосферні плити, у межах яких сформувався Індійський океан _____

5. Укажіть назви серединно-океанічних хребтів Індійського океану _____

6. Які вітри впливають на циркуляцію водних мас Індійського океану? _____

7. У якій частині Індійського океану простежуються найсильніші урагани? _____

8. Чому поверхневі води південної частини океану холодніші? _____

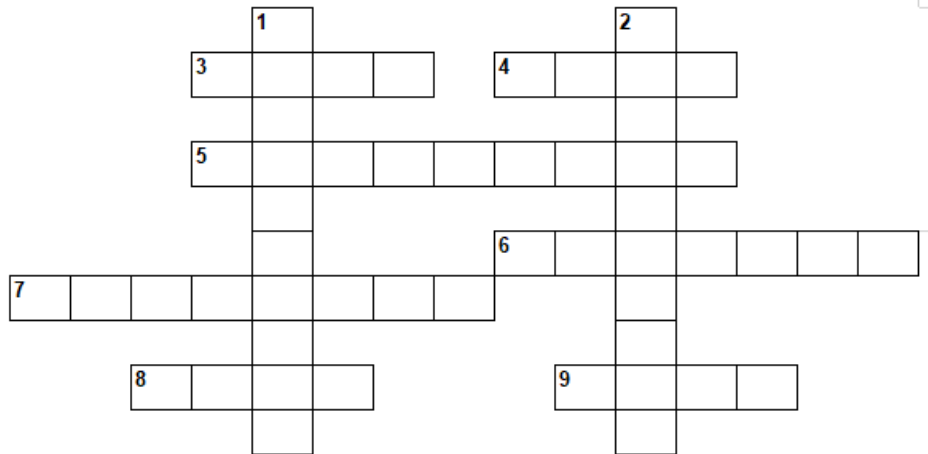
9. Яке море Індійського океану найсолоніше? _____
10. Яка найдавніша риба живе у водах Індійського океану? _____
11. Які корисні копалини добувають на дні Індійського океану? _____

12. Увідповідніть акваторії Індійського океану з кліматичними поясами, в яких вони розміщені.

А. Перська затока.	1. Екваторіальний.
Б. Бенгальська затока.	2. Субтропічний.
В. Велика Австралійська затока.	3. Помірний.
Г. Протока Ментавай.	4. Тропічний.
	5. Субекваторіальний.
13. Укажіть правильний перелік островів Індійського океану, що мають спільне походження.

А. Мадагаскар, Шрі-Ланка, Сейшельські.
Б. Маскаренські, Крозе, Андаманські.
В. Мальдівські, Коморські, Маврикій.
Г. Кокосові, Кергелен, Тасманія.

Кросворд „Індійський океан”

По вертикалі:

1. Найбільший острів Індійського океану. 2. Найтепліший океан.

По горизонталі:

3. Столиця екваторіальної острівної (понад 1000 островів) країни в північній частині Індійського океану. 4. Столиця арабської держави, яка омивається Червоним та Аравійським морями Індійського океану. 5. Найдавніша риба, яка живе на великих глибинах Індійського океану. 6. Найбільший хижий дельфін з контрастним чорно-білим забарвленням, який живе у водах Індійського океану, зокрема біля берегів Мадагаскару. 7. Підводна улоговина в північно-східній частині Індійського океану. 8. Арабська держава на Аравійському півострові, яка омивається водами однойменної затоки Індійського океану. 9. Сардинела, скумбрія, тунець, макрель, камбала – найпоширеніші ... Індійського океану.

3.5. ПІВНІЧНИЙ ЛЬОДОВИТИЙ ОКЕАН

Контрольні питання

1. Укажіть площу Північного Льодовитого океану _____
2. Укажіть найбільшу затоку Північного Льодовитого океану _____
3. Укажіть імена мореплавців XVIII–XX ст., з якими пов'язане освоєння Північного Льодовитого океану _____
4. Укажіть назви найбільших хребтів дна Північного Льодовитого океану _____

5. Чому Північний Льодовитий океан віддає в атмосферу більше тепла, ніж отримує з неї? _____

6. Чому Північний Льодовитий океан має найнижчу солоність поверхневих вод з-поміж усіх океанів? _____

7. Що означає „тороси”? _____

8. Які моря Північного Льодовитого океану вільні від криги впродовж року? Чому? _____

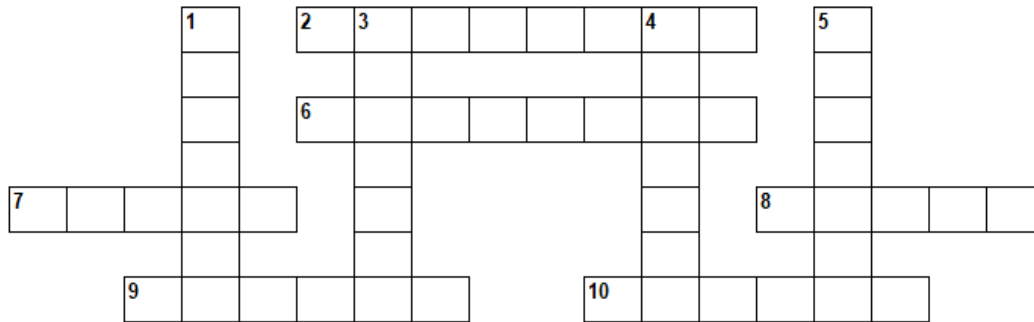
9. У яких кліматичних поясах розміщений Північний Льодовитий океан? _____

10. Яка акваторія Північного Льодовитого океану найбагатша на біологічні ресурси? _____
11. Які корисні копалини розвідані на шельфі Північного Льодовитого океану? _____

12. Увідповідніть моря Північного Льодовитого океану й річки, які в них впадають.

А. Карське море.	1. Колима.
Б. Море Лаптевих.	2. Маккензі.
В. Море Бофорта.	3. Об.
Г. Східносибірське море.	4. Північна Двіна.
	5. Лена.

Кросворд „Північний Льодовитий океан”

По вертикалі:

1. Напівзамкнене море Північного Льодовитого океану між о. Гренландія та о. Баффінова Земля. 3. Окраїнне море Північного Льодовитого океану між островами Нова Земля та Північна Земля. 4. Підводна котловина, в якій знаходиться найглибша западина Північного Льодовитого океану. 5. Окраїнне море Північного Льодовитого океану, яке омиває береги Канади та Аляски.

По горизонталі:

2. Тип морів за ступенем відокремлення від суходолу, які переважають у Північному Льодовитому океані. 6. Міжурядова рада, яка займається питаннями співпраці восьми країн Арктики. 7. Країна, у складі якої перебуває найбільший острів Арктики й усієї планети. 8. Вкриває 9/10 поверхні Північного Льодовитого океану. 9. Норвезький мандрівник, дослідник Арктики, який допомагав Україні долати наслідки голодомору й відроджувати освіту та господарство. 10. Рідкісний морський ссавець Арктики, який має довгий бивень, але без спинного плавця; з віком змінює свій колір із темно-синього на білий.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атлас світу (малий). Київ: ДНВП „Картографія”, 2020. 56 с.
2. Атлас. Географія. Материки та океани. 7 клас. Нова програма. Київ: Інститут передових технологій, 2019. 54 с.
3. Бойко В. М. Міхелі С. В. Географія: підручник для 6 класу закладів загальної середньої освіти. Харків: ТОВ Сиція, 2020. 259 с.
4. Бойко В. М., Міхелі С. В. Географія: підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти. Київ; Ірпінь: ТОВ „Видавництво „Перун”, 2020. 272 с.
5. Географія 6–9 класи: навчальна програма. Міністерство освіти і науки України. 2022. 77 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.geography-6-9.pdf>
6. Гільберг Т. Географія. Атлас. Материки та океани. 7 клас. Київ: УОВЦ „Оріон”, 2018. 48 с.
7. Кобернік С. Г., Коваленко Р. Р. Географія материків і океанів. 7 кл. Київ: Грамота, 2015. 288 с.
8. Кобернік С., Коваленко Р. Географія материків і океанів. 7 кл. Київ: Абетка, 2020. 216 с.
9. Павловська Т. Використання тематичних ігор-вправ у шкільному курсі географії материків та океанів / *Rozwój nowoczesnej edukacji i nauki – stan, problemy, perspektywy* [monografia zbiorowa]. Tom 9: Dylematy zrównoważonego rozwoju nauk i edukacji / [Redakcja naukowa: J. Grzesiak, I. Zymomrya, V. Ilnytskyj]. Konin – Użhorod – Przemyśl – Chersoń: Poswit, 2023. S. 117–130.
10. Павловська Т. Кросворд як інструмент формування, закріплення й перевірки знань учнів про природні комплекси материків. *Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конференції / за ред. Ю. М. Барського (м. Луцьк, 11–12 лист. 2022 р.)*. Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2022. С. 129–131.
11. Павловська Т. С. Робочий зошит для вивчення географічної номенклатури материків і океанів: навчально-методичне видання для учнів, абітурієнтів та студентів спеціальностей 106 „Географія” і 103 „Науки про Землю”. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 40 с.
12. Павловська Т. С. Фізична географія материків і океанів: робочий зошит для вивчення головних тем шкільної програми. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 40 с.
13. Павловська Т. С., Макаrchук І. С., Никонюк У. С. Використання ребусів у процесі вивчення географії. *Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку: матеріали XX Міжн. наук.-практ. конф. / за*

ред. І. В. Жукової, Є. О. Романенка. (м. Бухарест, 07 травня 2022 р.). Бухарест (Румунія): ГО „ВАДНД”, 2022. С. 271–279.

14. Павловська Т., Маковецька Л., Білецький Ю., Мельничук М. Формування географічних компетентностей учнів засобами криптограм. *Acta Paedagogica Volynienses*. Одеса: Видавничий дім „Гельветика”, 2022. Вип. 3. С. 74–81, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.3.11>
15. Паламарчук Л. Б., Гільберг Т. Г. Географія. 6 кл. Київ: Грамота, 2014. 168 с.
16. Пестушко В. Ю., Уварова Г. Ш. Географія. 6 кл. Київ: Генеза, 2017. 304 с.
17. Христич А. М. Презентація „Літосферні плити, наслідки їх переміщення”. НаУрок. URL: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-litosferni-pliti-naslidki-h-peremischennya-35987.html>

Навчальне видання

Павловська Тетяна Сергіївна

**МАТЕРИКИ ТА ОКЕАНИ:
НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК ДЛЯ ВИВЧЕННЯ
ГОЛОВНИХ ТЕМ ШКІЛЬНОГО КУРСУ ГЕОГРАФІЇ 7-ГО КЛАСУ**

Друкується в авторській редакції
Верстка *Т. Павловської*

Оригінал-макет виготовлено на географічному
факультеті ВНУ імені Лесі Українки

Підписано до друку 10.07.2023. Формат 60×84/8
Ум. друк. арк. 12,88. Зам. 127. Тираж 100.
Папір офсетний. Гарнітура Times.
Друк цифровий. Друк ФОП Мажула Ю. М.
43021, м. Луцьк, вул. Винниченка, 47/35.
Те. моб. 096 61 66 277, e-mail: y.mazhula@gmail.com

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців,
виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 7662 від 07 вересня 2022 року